

**İHSAN DOĞRAMACI VAKFI
ÖZEL BİLKENT LİSESİ**

**LİSEYE GEÇİŞ SINAVI
METİN SEÇKİSİ
2024-2025**

İÇİNDEKİLER

ÖYKÜLER	1
ADINI GÖKLERE YAZDIRAN ÇOCUK	2
BÜYÜK KOYUN İMPARATORLUĞU	4
BİR KAVAK VE İNSANLAR.....	7
DEVLERİN ÖLÜMÜ.....	10
DIĞER MÜJDATLAR GİBİ.....	11
KÜMESİN ÖTESİ.....	15
ŞİİRLER.....	17
BEBEKLERİN ULUSU YOK	18
DOĞA DEDİ Kİ.....	19
YAŞADIKLARIMDAN ÖĞRENDİĞİM BİR ŞEY VAR	20
DÜZYAZILAR	21
SÖZ ÇAĞIMIZDA NE YAPTI?.....	22
YARIN KİMSEYE VAAT EDİLMEMİŞTİR	24
CANIM KİTAP.....	25
HAK EDİLEN ROZET.....	27
GELİŞTİREN ANNE BABA.....	29

ÖYKÜLER

ADINI GÖKLERE YAZDIRAN ÇOCUK

Çocuklarda meslek seçme isteği nasıl doğar? Kesin olarak bilinmiyor. Önemli olan her çocuğun bir şeye merak sarıp onun üzerinde derinleşmesi. Hiçbir konuya ilgi duymamak her genç için felaket sayılmalıdır. Japon Kaoru İkeya, daha küçük bir çocukken akli hep göklerde idi. Yıldızlarla dolu gök kubbede neler vardı? Kaoru'nun babası balıkçı idi. Bu meslekle gökler arasında hiçbir ilişki yoktu. Baba İkeya'ya sorarsanız oğlunun kendi gibi balıkçı olmasını isterdi. Kaoru, ailenin en büyük evladı idi. Ana babasının ve üç kardeşinin yükünü onun çekmesi gerekiyordu. Balıkçılık, küçük görülecek bir meslek değildi. Onun da incelikleri vardı. Kaoru, babası sağ iken mesleğin inceliklerini çok iyi öğrenebilirdi.

Aile, bir ara sanayi kenti Nagoya'dan Bentenjima kasabasına taşındı. Oğul o sırada altı yaşında idi. Yeni ev, kendisi bakımından büyük bir özellik taşıyordu. Evin damı dümdüzdü, yıldızları izlemeye uygundu. Küçük Kaoru yollarda çocuklarla oynayacak yerde günlerini damda geçiriyordu. Doğrusu küçüğün gök merakı annesinin de hoşuna gitmiyordu. Ne çıkacaktı gökleri izlemekten? Ama Kaoru için gökyüzü kitaptı. Küçük, on iki yaşına doğru okulun kitaplığına dadandı. Gök bilim ile ilgili ne varsa okuyor, not alıyordu. Gök haritalarını nerede bulursa alıyor, bunlara kendi gözlemlerini de işliyordu.

Ancak gökleri durmadan gözlemekle fazla bir sonuç alınamazdı. Küçük de olsa bir teleskop gerekliydi. Kaoru yine okul kitaplığına daldı; teleskop yapımı ile ilgili fizik, kimya, optik bilgilerini âdeta yuttu. Sonra eski makine parçalarının satıldığı pazardan teleskop parçaları toplayıp kendi teleskobunu yaptı. Gökyüzü şimdi Kaoru'nun önüne yıldızları, gezegenleri, düşen yıldızları, kuyruklu yıldızları ile açılmaya başladı. O andan itibaren genç Kaoru, kararını verdi. Yeni bir kuyruklu yıldız bulacak ve buna adının verilmesini sağlayacaktı. Amatör birçok gök bilimci yok mu idi? Onların içinde kuyruklu yıldız bulmuş birçokları vardı. Kendisi de bunlardan biri olacaktı ve çalışmaya başladı Kaoru büyük bir hızla. Ama ünlü bir söz vardı: "İyi düzen bu düzen, girmese araya bozan." diye. Genç Kaoru'nun babasının işleri birdenbire bozulmaya başladı. (...) Ailenin yükü Kaoru ile annesinin omuzlarına çökmüştü. Zavallı kadın, evlerinin yakınındaki İstasyon Otelinde temizlikçi ve aşçı olarak iş buldu. Kaoru ise ortaokulu bitirir bitirmez kendine iş aradı ve buldu. Bir piyano fabrikasında tuş perdahlıyordu(parlatıyordu.) Eğitimi fazla olmadığından fazla bir para kazanamıyordu bu işten. Fakat kazandığı ile hiç olmazsa kendi masrafını çıkarıyor, kalanını da eve veriyordu. Kaoru'nun annesi de oğlunun yıldız merakına kızıyordu. Bir an önce daha düzgün bir iş bulmalı idi kendisine. Kadıncağızı asıl üzen oğlunun damdan inmemesi idi. Yaz kış boş vakitlerini damda geçiriyordu. Kaoru, dal gibi bir çocuktur. Her an hastalanabilirdi. Sabahlara kadar uykusuz kaldığı için benzi de sapsarı idi. Kadın, oğlunun sağlığı ile o kadar ilgili idi ki gecenin hangi saatinde olursa olsun her dama çıkışında o da uyanıyordu. Bu arada Kaoru, teleskobu için bir de ayna perdahlamıştı boş vakitlerinde. Ayrıca dış ilişkilerini de ihmal etmiyordu. Tabii kendisi gibi amatör ve profesyonel gök bilimcilerle... Bunlardan biri, ünlü Minoru Honda idi. Kaoru yeni bir kuyruklu yıldız bulma düşüncesini ona açtı. Yanıt pek iç açıcı değildi fakat gerçek payı taşıyordu: "Sevgili Kaoru, kuyruklu yıldız bulacağım diye her gece gökleri taramak boş bir gayrettir. Sen her şeyden önce sadece gökyüzünü incele. Ama her şeyi ile... Bakarsın bir gün karşına istediğin yıldız çıkar." Minoru Honda doğru söylüyordu. Birçok buluş rastlantı biçiminde yapılıyor mu idi?

Kaoru 1963 yılı başında iyice giyinerek dama çıktı, göğü taramaya başladı. Önce göğün doğu tarafını taradı, sonra güney kubbesine çevirdi teleskobunu. Bir ara toz duman arasında bir ışık sezer gibi oldu. Önündeki gök haritalarına baktı. Öyle bir şey görünmüyordu. Kaoru birden dikkat kesildi. Toz bulutunu bir daha, bir daha inceledi ve kararını verdi. Kimsenin bilmediği bir kuyruklu idi bu. Kaoru sabah erkenden telgrafhaneye koştu, buluşunu Tokyo Gözlemevine ilette. Haber bir anda bütün dünya gözlemevlerine yayılmıştı. Haber ajansları buluşu "Flaş haber!" olarak verdiler. Kaoru buluşunu Tokyo Gözlemevine bildirdikten sonra piyano fabrikasındaki işinin başına dönmüştü. Evi; televizyoncuların, gazetecilerin, sinemacıların, radyocuların akınına uğramıştı. Buluşa annesi de şaşırılmıştı. Oğlunun adresini verdi. Bu sefer piyano fabrikasının önü mahşer yerine döndü. Müdür şaşırılmıştı. Kimdi bu Kaoru? Hemen dosyasını getirtti. Şunlar yazıyordu içinde: "Kimse ile konuşmaz, sporla hiç ilgilenmez. Herkesle iyi geçinir, işlerini çok iyi yapar." Fabrika müdürünün tepkisi, bu değerli işçisi için bir fon açtırmak oldu. (...)

Kaoru'nun bulduğu kuyruklu yıldıza "İkeya Kuyruklu Yıldız 1963-a" resmî adı verildi. Kaoru ikinci buluşunu, yine kendi yaptığı bir teleskopla 1964 Temmuz'unda yaptı. Buna da "Kuyruklu Yıldız 1964-f" adı verildi. Genç amatör gök bilimci, üçüncü yıldız kendisi gibi amatör gök bilimci Tsutomu (Somu) Seki ile yaptı. Buna da "İkeya-Seki" adı verildi, ikisinin adı ile. Kaoru İkeya, emeklerinin boşa gitmediğini herkese göstermiş oldu. Adını da o zaman için tam üç kez göklere yazdırdı. Kaoru İkeya, ilk kuyruklu bulduğu sırada on dokuz yaşında idi. (...) 1938 Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan Pearl S. Buck'ın (Pörl S. Bak) şu sözü İkeya'nın durumuna çok uyuyor: "Gençler en olmayacak işleri başarmaya kalkarlar; işin tuhafı, başarırlar da." (...)

VEHBİ BELGİL / Adını Göklere Yazdıran Çocuk (Kısaltılmıştır.)

BÜYÜK KOYUN İMPARATORLUĞU

Tarihin bir döneminde, kurtlara av alanı kalmamıştı. Çünkü hayvanların kralı sayılan aslan, kaplan, pars vb. güçlü ve yırtıcı hayvanlar, dünyanın av alanlarını kendi aralarında bölüşmüşlerdi. Kurtlara, avlanacakları alan bırakmamışlardı. Her ne denli kurtlar da yırtıcı hayvanlarsa da aslan, kaplan, pars denli güçlü değildiler. Bu yüzden kurtlar; aslanların, kaplanların egemen oldukları alanlara giremiyor, oralarda avlanamıyorlardı. Böyle olunca da geçim sıkıntısı çekiyor, aç bile kalıyorlardı. Kurtların bu sıkıntılı durumlarına bir umar bulmaları gerekiyordu. Bunun için de kurtlar büyük bir kurultay düzenlediler. Bu kurultayda, nasıl bir umar bulacakları konusunda aralarında konuşup görüştüler, tartışılar. Sonunda, kendi bilginlerine danışmaya karar verdiler.

Yaşlı bir kurt bilgin, kurtların kurultayına gelerek şöyle konuştu:

— Çok sevgili kurt kardeşlerim, eş türlerim! Aslan, kaplan ve benzeri hayvanlar sömürgecidirler. Bu büyük sömürgeciler, dünyanın en verimli yaşam alanlarını kendilerine ayırmışlardır. Dünyaya egemen olmuşlardır. Biz kurtlara yer bırakmamışlardır. Bizler de yaşam alanı istiyoruz. Ama boş yaşam alanı kalmamıştır. Oysa biz kurtlar da yırtıcı güçlü, üstelik de akıllıyız. Yaşlı kurt bilgin, sözünün burasında birazcık durdu. Öksürerek sesini ayarladıktan sonra şu öneride bulundu:

— Değerli kurt kardeşlerim, sevgili türdeşlerim! Hep birden «Kurtlar, hepsinden üstündür!» diye bağırmamızı öneriyorum.

Bu öneriyi, kurultaydaki kurtlar benimsediler. Yalnız o gün değil, o günden sonra da her zaman, her yerde üç kez üst üste ve hep bir ağızdan şöyle bağırmaya başladılar: «Kurtlar, kurtlar, hepsinden üstün! Kurtlar, kurtlar, hepsinden üstün! Kurtlar, kurtlar, hepsinden üstün!»

Bu söz, kurt toplumunda bir atasözü oldu. Yaşlı kurt bilgin, sonra konuşmasını şöyle sürdürdü:

— Bizim de sömürgelerimiz olmalıdır. Bunun için önerim şudur: Koyunları «Büyük Koyun İmparatorluğu» kurmaya inandırılalım. Koyunlar, Büyük Koyun İmparatorluğu kurmak için bir alanda toplanınca, o alanı çevirir, koyunları kuşatırız. Karnımız acıktıkça, doyuncaya dek koyunları yeriz. Bu öneri, kurtlar kurultayında benimsendi. Bunun üzerine, bu öneriyi gerçekleştirmek için, kurt bilginlerden bir kurul toplandı. Bu kurulda, önerinin nasıl uygulanacağı görüşüldü. Bir kurt bilgin şöyle dedi:

— Her şeyden önce, onları rahatça yiyebilmemiz için, koyunları bir araya toplamamız gerekir. Başka bir kurt bilgin de,

— Çok doğru, dedi, bütün canlılar gibi koyunlar da ancak bir tehlike karşısında kalınca bir araya gelir, toplanırlar. Bunun için, bir tehlike uydurmamız gerekir. Koyunları, tehlikede olduklarına inandırmamız gerekir. Örneğin bu tehlike Galapintop olabilir, dedi.

Dinleyen kurtlar, Galapintop tehlikesinin ne olduğunu sordular. Kurt bilgin, böyle bir şeyin olmadığını, uydurduğunu söyledi. Gerçekte var olmayan bir tehlike, var olan tehlikeden çok daha korkunç olarak anlatılabilirdi. Çünkü var olan bir şey az ya da çok bilinir ama var olmayan bir şey bilinmez. Kurtlar, koyunlara Galapintop tehlikesi karşısında olduklarını anlatacaklardı. Bu amansız tehlikeye karşı kurtların her zaman, her yerde koyunları destekleyeceklerini açıklayacaklardı. Bu öneri oy birliğiyle benimsendi. Sonra başka bir kurt bilgin şöyle konuştu:

— Koyunları birleştirmek, bir araya toplamak için, büyük bir tehlike karşısında olduklarını onlara anlatarak koyunları kandırmak çok yerindedir. Ancak yeterli değildir. Ayrıca onları çok büyük amaçlı bir ülküye inandırmak gerekir. Bu ülkü, hiçbir zaman gerçekleşmeyecek uzak bir hayal, tatlı bir düşünmelidir. Bunları söyleyen kurda, öbür kurtlar sordular:

— Nasıl bir ülkü aşılamamız koyunlara ki gerçekleştireceklerini sanarak o hayalin arkasından sürü sürü

gitsinler?

Bilgin kurt bu soruyu şöyle yanıtladı:

— Onlara «Büyük Koyun İmparatorluğu» gerektiğini anlatırız. Bu ülkünün adı «Koyunculuk» ülküsü olur.

Bu kurulda alınan karardan sonra, bu kararların uygulanmasına geçildi. Kurtlar, koyunlar arasından en çıkarıcıları, en bencilleri ve en aptalları bulmuşlardı. Onları, kendilerine yandaş yapmışlardı. Kurt yanlısı olan koyunlara rüşvet olarak en güzel otlakları, geniş çayırları gösteriyorlardı. İşte böylece koyunlar arasında «Koyunculuk» akımı yayılmaya başladı. Koyunculuk akımının kitapları yazılıyordu. O kitapta şöyle şeyler yazılıydı: «Biz koyunlar, bütün öbür hayvanlardan üstünüz. Aslanın, kaplanın tüylerinden bile iplik yapılmazken, bizim tüylerimizden iplik yapılır. Hatta bizim dışımız bile yararlıdır, gübre olarak kullanılır. Ama aslanın, kaplanın dışısı bu güzel dünyayı pisletmekten başka neye yarar? Biz koyunlar üstünüz. Öyleyse bir Büyük Koyun İmparatorluğu kurmalıyız. Bu Büyük Koyun İmparatorluğu'nu kurmak için de koyunculuk ülküsü odağında birleşmeliyiz. Düşmanımıza karşı birlik olmalıyız. Kahrolsun Galapintop... Büyük Koyun İmparatorluğu kuracağız. Bütün ormanlar, geniş çayırlar, sonsuz çimenler biz koyunların olacak. Galapintop'un başını ezeceğiz.»

Kurtlar, bu düşüncelerinde koyunları destekliyor, onlara yardım ediyorlardı. Bu yardım ve destekleme karşısında kimi koyunlar şöyle düşünmeye başlamışlardı: «Biz, kurtları ne denli yanlış tanıyormuşuz... Oysa kurtlar, ne denli iyiliksever, ne denli yardımsever hayvanlarmış. Kurtlar, bizim dostlarımızdır.» Kurtlar daha deneyimli, daha bilgili hem de daha örgütçü oldukları için koyunlara uzmanlar gönderiyorlardı. Bu kurt uzmanlar, koyunlara öğütler veriyor, tavsiyelerde bulunuyor, yol-yöntem gösteriyordu. Kurtlar, bu uzmanlarının dışında, koyunların arasına kendi casuslarını da göndermeye başlamışlardı. Bu casuslar, koyun postuna bürünmüş kurtlardı. Çok iyi eğitildikleri için, tıpkı koyun gibi meliyorlardı. Koyunlar, bu casusları kendileri gibi koyun sanmışlardı. Bu casuslar her söze «Her zamandan daha çok birlik ve beraberliğe muhtaç olduğumuz bu dönemde» diye başlayarak, koyunları birliğe, bir araya toplanmaya çağırıyorlardı.

Koyunlar arasında yayılan Büyük Koyun İmparatorluğu ülküsü, bir koyun sürüsünden öbür koyun sürülerine durmadan yayılıyordu. Bütün koyun sürülerindeki koyunlar, düşmanları Galapintop'a karşı birleşmek istiyor ve sınırsız çimenlerin, sonsuz çayırların, gür otlakların bulunduğu o Büyük Koyun İmparatorluğu'nu özlüyorlardı. Bütün koyun sürüleri oraya akın edeceklerdi ve kendilerine engel olmak isteyen düşmanları Galapintopları yok edeceklerdi.

Bütün koyunları bu kurt masalına inanacak denli aptal sanmak yanlış olur. Akıllı koyunlar da vardı. Bunlar, Galapintop diye bir düşman olmadığını, bu düşman tehlikesini kurtların uydurduğunu, amaçlarının uydurma bir tehlike yaratarak asıl tehlikenin kendileri olduğunu gözden gizlemek olduğunu söyleyerek türdeşlerini uyarmaya çalıştılar. Bu kadarla da yetinmediler. Büyük Koyun İmparatorluğu'nun boş bir hayal olduğunu da anlattılar. O hayal imparatorlukta bol çayır, güzel çimen, gür otlak düşlerken, postun da elden gideceğini, aç kurtlara yiyecek olacaklarını açıkladılar. Bu uzak görüşlü koyunların çabaları hiçbir işe yaramadı. Çünkü düşman Galapintop'a karşı birleşmek, bir arada olmak, toplanmak, Büyük Koyun İmparatorluğu'nu kurmak düşüncesi çok yayılmıştı. Bunun tersini düşünenlere hain ve koyun düşmanı gözüyle bakılıyordu. Büyük Koyun İmparatorluğu'ndaki çayırlar, çimenler, kış soğukunda kar altında bile kurumuyordu. Orası bir cennetti, koyun cenneti... Büyük Koyun İmparatorluğu'nu kurmak için çalışmalar gittikçe hızlandı. Ve düşman Galapintop'u yenmek için koyunlardan asker birlikleri oluşturuldu. Koyunlar, artık eskisi gibi koyun koyun yürümüyor, kurt kurt yürüyorlardı. Eskisi gibi koyunca melemiyor, kurtça ulumaya özeniyorlardı.

Bu çalışmaların sonunda o tarihsel gün gelip çattı. Sürüden sürüye haberler ulaştı ve dünyanın her yerindeki koyun sürüleri birlik içinde olmak, düşmanları Galapintop'u yok etmek ve Büyük Koyun İmparatorluğu'nu kurmak ve orada toplanmak için yürüyüşe geçtiler. Yürüyüş, çok zor geçti. Bütün koyunlar, kendilerine kurt uzmanların gösterdiği uzun ve çok geniş bir vadide toplandılar. Burada hep bir ağızdan durmadan bağıyorlardı:

- Kahrolsun Galapintop...
- Her zamandan çok birlik ve beraberliğe muhtaç olduğumuz böyle bir günde...
- Büyük Koyun İmparatorluğu'nu kuracağız!

Bütün aç kurtlar, o vadiye toplanmış olan koyunların çevresini kuşatmışlardı. Kurtlar, koyunları kolaylıkla parçalayıp, boğup yiyorlardı. Çünkü artık koyunların ne çobanları ne de onları koruyan köpekleri vardı. Koyunlar, gerçek tehlikenin nereden geldiğini, gerçek düşmanın kim olduğunu, nasıl aldatıldıklarını anladılar ama artık iş işten geçmişti. Koyunların aptallığı yüzünden artık kurtların da bir yaşam alanı, bir sömürgesi olmuştu. Kurtların da egemen oldukları bir yaşam alanları vardı. Bu yalana kanmayan, bu tuzağa düşmeyen kimi akıllı koyunlar, orada burada gizlenip saklanmışlardı. Onlar, koyun türünü yeniden ürettiler. Onlar da olmasaydı koyun denilen hayvan türü, tümüyle yok olacaktı.

Koyunların tarihinde, burda anlatılan bu olay yazılı olduğu hâlde, kurtların bu kandırmaca oyunu dünyada yine de sürmektedir. Çünkü dünyada bugün de gerek koyunlar gerek başka yaratıklar arasında, ne yazık ki çıkarıcılar, aptallar ve alçaklar hâlâ vardır.

AZİZ NESİN

BİR KAVAK VE İNSANLAR

“Kavağın altına...” demişti. “Beni, o sahildeki kavağın altına gömün.” Kavak zaten kulübesinin uzağında değildi. Sahile bakan dik yamacın üstünde, dağ çilekleriyle böğürtlenlerin sarmaş dolaş oldukları vahşi bir kırlığın ortasında idi. İhtiyar, elinde tespihi, her akşam onun altında oturur, denizin aşağıda kumluğu tatlı tatlı yalayışını seyredirdi. İşte şimdi mezarını o kavağın yaprakları gölgeleyecek yine dalgalar ayak ucunda o çok sevdiği besteyi söyleyecekti.

Böylece yaz geçti, güz geçti, kış geçti; bahar gelip de mayıs güneşi bir genç kızinkine benzeyen ılık nefesini tabiata hohlayınca bademler birden beyazlara büründü, kırlar kokularını süründü, deniz aniden duruldu, o sakin mavisini yeniden buldu. Bu arada ihtiyar kavak da tomurcuklanıp yaprak açmıştı. Köylüler bu bahar onda tuhaf bir değişiklik keşfediyorlardı. Hayır, hayır, bu sade yapraklanmaktan ileri gelen o her yılki alışılmış değişiklik değildi. Öyle kolay kolay anlaşılamayan, kesin olarak tespit edilemeyen ancak ve ancak sezilebilen bir bambaşka, bir acayip gelişme idi. Kavakta şimdi bitkilere özgü görünüşten fazla bir şey, âdeta insanlara has bir şey, nasıl söylemeli, sanki bir çeşit kimlik belirmekte idi.

Kadınlardan biri “İhtiyar!” diye haykırdı. “İhtiyara benziyor kavak.”

Gerçekten de kavak, sanki altında yatan ihtiyarın bütün özünü kökleriyle emip gövdesine geçirmişe benziyordu. Şekil itibariyle yine aynı ağaçtı belki fakat insan ona bakarken o uzun boylu, zayıf ihtiyarı görmüş gibi oluyordu. Yapraklarıyla şimdi bir başka yeşil görünüyordu. Daha munis, daha sıcak, âdeta gülümseyen bir yeşil... Rüzgârdan hışırdayışları bile bir başka türlüydü. Ağaç, yapraklarıyla dile gelmişti sanki. Durgun havalarda bir fısıldayış, rüzgârda mırıldanış, fırtınada ise homurdanış hâlini alan bir şeyler anlatmak istiyor gibiydi. Ne söylediği anlaşılıyordu gerçi. Fakat onu tanıyanlar bu ısrarlı hışırtılarda ihtiyarın sesini, konuşma tarzını hatta cümle yapısını bile tanımakta güçlük çekiyordu. Boşuna oraya gömülmek istememişti. Adam işte ne yapmış yapmış, ruhunu ağaca verip kendini o çok sevdiği yeryüzüne atmanın bir yolunu bulmuştu. Hem böylece tabiatı daha yakından, tüm haşmetiyle tadabilecekti artık. Nitekim şimdi sağlığında iken yapamadıklarını yapıyor, nezle bronşit korkusu olmaksızın göğsünü yaz yağmurunda ıslatıp rüzgârında kurutuyordu. Eski dostlarının bu şekilde tekrar aralarına karışması, sade köylüleri değil, kuşları, bulutları, çiçekleri, rüzgârları kısaca tüm tabiatı da sevinçlere boğdu. Kuşlar şimdi gelip yüzüne gözüne konuyor, bulutlar bazen alçalıp alından öpüyorlardı. Onun ölümünden beri boyunları bükük duran çiçeklerse başlarını otların arkasından çıkarıp yine eskisi gibi keyifli keyifli sallanmaya başladılar. Hatta öyle ki deniz bile o karada olup bitenlere ilgisiz sanılan deniz bile şimdi kumsalda beyaz köpüklerini göstere göstere gülüyordu. Fakat hangi saadet sonsuza kadar sürmüş ki? Bir sabah yapraklarındaki çiy damlalarını silkeleyip kurutan kavak, az ötesinde birtakım insanların eğilip kalkıp yerleri ölçtüklerini gördü.

Adamlar öğle vakti gelip onun altında oturdular. Elindeki planlardan mimar olduğu anlaşılan bir tanesi, üç katlı ensesinden mal sahibi olduğu anlaşılan başkasına: “Makine dairesi şurada olacak, laboratuvarlar bu yanda kurulacak, lojmanlar ise batı cephesine rastlayacak.” diye izahat veriyordu. Kavak gerisini dinleyemedi. Bu duyduğu sözlerden yaprakları diken diken olmuştu. Demek burada fabrika kuracaklardı. Demek bu cennet kıyıları, bu canım yerleri makine uğultusuna, is kokusuna boğacaklardı. Dünyada başka yer mi kalmamıştı ya Rabbim? Hayır, hayır bunu yapamazlardı. Bu kadar zevksiz, bu kadar vicdansız olamazlardı. Fakat yaptılar işte. Onlar öyle renklerden, kokulardan, denizden, tabiatın zevk alacak soydan değillerdi. Maliyet fiyatı diyor da gözleri başka bir şey görmüyordu. Maliyet fiyatı ise bu sahilde çok düşük olacaktı. İlk olarak sahilde bir iskele kurdular. Malzeme deniz yoluyla daha ucuza nakledilebilecekti. Sonra bir dalgakıran inşa edip denizle sahilin arasını kestiler. Dalgalar artık suları tatlı tatlı okşamaz olmuşlardı. Dalgakıranın içinde kalan miskin ölü sulara ise deniz demeye bin şahit isterdi. Sade deniz mi ya? Çiçekler de vaziyetten şikâyetçiydiler. Papatyalar isten simsiyah oluyorlardı. Gelinciklerin kırmızısı ise isli çatana bayraklarına dönmüştü. Kuşların civıltısı, şantiyeden yükselen çekiç

sesleri arasında güme gittiğinden onlar da birleşip koro hâlinde ötmeyi denediler. Fakat bu gürültülü medeniyet konseriyle baş edemeyeceklerini anlayınca sonunda onlar da küsüp ötmemeye karar verdiler. Hem zaten pazarları gıcır gıcır çiftleriyle ava çıkan şantiye mühendisleri hayatı onlara zehretmeye başlamışlardı. Kuşlar küsüp, deniz susup, çiçekler de solunca kavak öksüze döndü. “Bir yıldırım gelse de beni yok etse bari!” diye kötü kötü düşündüğü oluyordu. Fakat yıldırıma gerek kalmadı. Bir sabah, daha uykudayken belinde keskin bir testere sızısı ile uyandı ve neye uğradığını anlamadan yan üstü, böğürtlenlerin üzerine devriliverdi. Ötede bir ses, fabrikatörün sesi: “Günah da ne demekmiş!” diye bağıriyordu. “Bize ağaç değil yer lazım yer... Zaten neye benziyordu? Tek başına, sipsivri bir ağaçtı.” Sonra idaresindeki mühendislere dönüp: “Bundan çok güzel telefon direği olur.” dedi ve ihtiyar kavak soyuldu, yontuldu. Kökleri ziftlendi ve bu işler bitince üzerine bir parmak kalınlığında boya sürülüp tepesine de külâh gibi çinko bir başlık geçirildikten sonra ana şebekeyi fabrika santraline bağlayan yola, öbür direklerin arasına dikildi.

Böylece yaz geçti, güz geçti, kış geçti; her yıl olduğu gibi bahar bir genç kız gibi eteklerini kaldırıp yine kırların üzerine çöküyordu. Gezici kuşlar gittikleri yerden döndüler. Böceklerle kurtlar saklandıkları yerlerden çıktılar. Papatyalar, tavada yumurta gibi ortalığı sarı ile beyaza boyadı. Ve gelincikler bir yıl evvel fabrika isinden solup giden atalarına inat, kıpkırmızı açıyordular. Bu arada kavaktan bozma direk de bütün vücuduna su yürüdüğünü hissediyor ve gece gündüz çıtır çıtır tatlı bir bahar sarhoşluğu içinde gerinip duruyordu. Nihayet bir gün, önce o kalın boya tabakasını pul pul kabartan sivilceler döktü. Sonra orasına burasına beyaz beyaz körpe dallar sürdü ve bir sabah baştan aşağı yemyeşil yapraklarla donandı. Buna sadece köylüler, kuşlar, çiçekler değil, tersine çevrilmiş kahve fincanlarına benzeyen izolatörler bile şaşıtlar. Fakat fazla yağlarını eritmek için karısıyla yürüyüşe çıkan fabrikatör onu bu hâlde görünce küplere bindi. “Vay namussuz!” diye haykırdı. “Bu, o devirdiğimiz kavaktan yapılan direk değil mi? Görüyor musun hanım, bana inat yapıyor. İnan ki bana inat yapıyor.” Köylüler her ne kadar “Değildir beyim, bu o kavak değildir.” dedilerse de fabrikatörü sakinleştiremediler. Adam fena hâlde kızmıştı. “Yaprak açan telefon direği nerede görülmüş?” diye feryat ediyordu. “Olacak rezalet mi bu? Bari bundan sonra teller de meyve versin. Biz burada mesaiden tasarruf etmeye bakıyoruz. Bu direk kalkmış dal budak salıyor. Bütün direkler dal sürecek olsa budamaya adam mı yeter?” Sonra mühendislere dönüp: “Kesilsin!” diye ferman etti. Derhâl merdivenli otomobil geldi. Adamlar tellerle izolatörleri bir başka direğe aktarıp yapraklısını yere yıktılar. Fabrikatör bir balta kapmış, direğin kök bağlamış ziftli kısmına, yaprak açmış dallarına vuruyor, vuruyordu. Hırsını bununla da alamadı. Direği adamlarına kuşbaşı doğrattı. Bu parçaları bile ortada bırakmaktan korkuyordu. Ne olur ne olmaz bir dahaki bahar yine kim bilir ne yapardı? Direğin enkazını orada, gözünün önünde bir güzel yakırdı ve külleri toplatıp denize attırdı. Gerçi ihtiyar kavak şimdi de dalgalara karışıp sahile vurabilir, buhar olup yağmur tanesi şeklinde yine sevdiği kırlara yağabilirdi. Fakat fabrikatörün akli o kadar incesine pek ermiyordu. Bu sebeple gayet memnun bir şekilde ellerini yıkayıp dairesine mayonezli levrekle fasulye pilakisini yemeğe gitti.

O gece çiçekler sabaha kadar kan ağladılar. Kuşlara gelince, onlar da ilk önce ah vah ettiler ama sonra baş başa verip bu harekete bir misilleme çaresi aradılar.

Bir ağaçkakan: “İntikam!” diye bağırdı.

Serçelerin en yaşlısı: “Peki ama nasıl?” diye sordu.

Canı tatlı bir saksağan: “Herifler dişlerine kadar silahlı!” dedi. “Toptan gitsek hepimizi vururlar.”

Tecrübeli baykuş: “Bir fedai seçeriz.” diye teklif etti. “İçimizden biri.”

Daha sözünü bitirmemişti ki ihtiyarın avucundan yem yemiş bir ibibik kuşu, “Ben giderim!” diye atıldı. “Yarın zaten fabrikanın açılış töreni var. Ben hepinizin intikamını alırım, icap ederse bu uğurda seve

seve ölürüm.” Ertesi gün, daha sabahın erken saatinden, fabrikada bir faaliyettir başladı. Her pencereden bir bayrak sarkıyor, her tarafta allı morlu, yeşilli beyazlı kurdeleler dalgalanıyordu. Bacalar bile gemi direkleri gibi flamalarla süslenmişti. Bir bando durmadan marşlar çalarken, hususi otomobiller de davetlileri getirip getirip amfi tiyatro şeklinde hazırlanmış tribünlere bırakıyordu. Ne davetliler vardı, ne davetliler! Erkeklerin çoğu ceketliydi. Kadınlar ise beyaz elbiseler, geniş kenarlı hasır şapkalar giymişlerdi. Bir ara bando durdu, ses kesildi ve ön sırada oturan fabrikatörün ayağa kalkıp önüne mikrofonlar yerleştirilmiş kürsüye doğru ilerlediği görüldü. Adam ağır ağır basamağı çıktı. Notlarını önüne açıp “öhö öhö” diye sesini ayar etti, sonra “Sayın Vekil Bey, Muhterem Davetliler!” diye söylevine başladı. Saklandığı pervazdan aşağısını gözleyen ibibik kuşu, “İşte tarihi an geldi.” diye söylendi. Seke seke pervazın üzerinde ilerledi ve tam fabrikatörün dazlak başını nişan alıp bir güzel pisledi. Gerçi, ibibik kuşu olması sebebiyle bu işi zaten çok güzel yapardı ama o bununla da yetinmemiş, bu özel günün şerefine bir gece evvelinden küf tutmuş kendir tohumu yiyip üzerine bol miktarda deniz suyu içmişti.

Fabrikatör çıplak başından şaplayan ilk damla üzerine bir an yukarı baktığından ikinci üçüncü postaları yüzüne gözüne geldi. Dinleyiciler ilk önce şaşırıldılar. Bir iki kadın davetli gülmesini tutamadı. Cesaret alan öbürleri de makaraları koyuverdiler. Artık hepsi eğile kalka kasıklarını tuta tuta gülüyorlardı. Vekil Bey bile yüzü mosmor kesilmiş kahkahasını mendilinde boğmaya çalışıyordu. Fabrikatör yüzüne çok defa pisletilmiş insanların pişkin tebessümü ile mendilini çıkardı, yavaş yavaş ağzını, yüzünü, gözlerini, çıplak başını silip sıvazladı ve gürültünün kesilmesinden istifade: “Bayanlar, baylar! Bu olay bile tesislerimizin memleket için ne kadar hayırlı ne kadar uğurlu ve kıdemli olacağını anlatmıyor mu?” Tıknaz fabrikatör bu zaruri girizgâhtan sonra tekrar notlarına dönüp üreteceği termosifonların ne kadar güzel bir örnek olacağını açıklamaya girişti.

HALDUN TANER

DEVLERİN ÖLÜMÜ

Çok, çok eski zamanlarda, bundan yüz milyonlarca yıl evvel, dünyamız henüz bilginlerin -ikinci devir- adını verdikleri çağlardayken yeryüzünde birtakım kocaman, korkunç devler yaşamaktaydı. Bugün bildiğimiz hayvanların çoğu o zamanlar daha ortada yoktu. Canlı yaratık olarak denizlerdeki balıklar, birçok kuşlar, pek küçük bazı memeli hayvanlar ve kurbağalar vardı. Bir de bu söylediğimiz devler. Bunlar da çeşit çeşitti. Boyları sekiz on metreden tut da yirmi beş metreye kadar olurdu. Kimisinin kalın, pul pul, sırtı dikenli derileri, küçük bir oda büyüklüğünde başları, bir adam boyu dişleri ve boynuzları, kimisinin dört beş metre uzunluğunda bir boynun ucunda küçücük başları vardı. Hemen hepsinin kuyrukları uzun, pençeleri tırnaklıydı. Sürüngen hayvanlar soyundan olan ve damarlarında sıcak kan dolaşmayan bu devler loş ormanlarda, sulak, bataklık yerlerde yaşarlar; ot, et, ne bulurlarsa yerlerdi. Tembel oldukları için çok kere karınlarını ormanlarda, sularda, su kenarlarında ölüp kalmış hayvanların leşleriyle doyururlardı. O zamanlar çoğu ağaçlarda yaşayan memelileri yakalayabilmek için arka ayaklarının üzerinde doğrulurlar, uzun boyunlarını dalların arasına uzatırlardı. Onlara kaygısız ve rahat yaşamak imkânını veren ne cesaretleri ne de zekâlarıydı. Sadece dev yaradılışlarına dayanarak etraflarını kasıp kavuruyorlardı. Bir yerde göründükleri zaman bütün canlılar ordan kaçırsın, balıklar suyun derinlerine, kuşlar göğün maviliklerine, öteki hayvanlar ağaç kovuklarına, inlere dalarlardı. İlk bakışta yeryüzünün bu tembel fakat doymak bilmez, bu aptal fakat kuvvetli, bu korkak fakat zalim devlerden kurtulacağı akla bile gelmezdi. Sular onların, karalar onların. İlerde zekâ ve bilgisiyle bütün varlıklara hükmünü yürütecek olan insan, henüz yapraklar arasında ürkek ürkek dolaşan ve yere çekine çekine inen avuç içi kadar bir memelinin cevherinde saklıydı. Rakipsiz ve kaygısız sahip oldukları bu dünya üzerinde battal vücutlarıyla ağır ağır dolaşan, ara sıra bir leşi paylaşmak yüzünden birbirleriyle boğuşan, yirmi tonluk gövdelerini doyurup beslemekten gayri dertleri olmayan bu mahlukların ne günlerinden ne geleceklerinden korkuları vardı. Dünya onları beslemek, onların rahat ömür sürmelerini sağlamak için kurulmuştu. Ama yeryüzünde, hiçbir şey, ne kadar uzun ömürlü olursa olsun, sonsuz değildir. Milyonlarca sene ortalığı kasıp kavuran, uçsuz bucaksız dünyaya kayıtsız hükmeden devlerin de sonu göründü. Tabiat ve hayat şartları, önüne geçilmez sebeplerle değişmeye başladı. Bu birdenbire olmadı. Belli belirsiz kendini gösteren bir kuraklık, yine insan aklının zor kavrayacağı kadar uzun yıllarda, bu devlerin rahat, yumuşak yurtları olan bataklıkları, sulak yerleri kuruttu. Bol yapraklı loş ormanlar seyrekleşti. Yeni şartlara uymasını bilen, yaradılışları buna müsait olan mahluklar yeni yeni gelişmelerle çeşitlenirler, ürerlerken, bu canavarlar, dev vücutlarının aradığı bol rutubeti bulamayarak birer birer kırıldılar. Kuru çöllerde, bir yudum yaşlığa kavuşmak için dolaştılar, koştular, süründüler; ellerine geçirebildikleri hayvanların sıcak, kırmızı kanlarını, kendi aralarında boğazlaşıp birbirlerinin damarlarındaki renksiz, soğuk, koyu ıslaklığı içtiler. Zayıflıklarını hissettikçe, eski saltanatlarının yıkılmaya, ömürlerinin sona ermeye yüz tuttuğunu anladıkça vahşilikleri arttı. Kendi yumurtalarını, kendi yavrularını bile parçalayıp yediler. Kokmuş, çamurlaşmış su birikintilerinin başında, birbirleriyle boğuşup, yüzlerce bir den öldüler.

Ama hayat durmadan akışına devam etti, yeryüzünden izleri bile silinen devlerin bir zamanlar hüküm yürüttükleri yerlerde yeni canlılar türedi, o mini mini memeliler gelişti, hele onların vücutlarındaki küçücük, yumuşacık bir parça, beyin dedikleri beyaz bir yığın, gitgide kudretini artırdı. O devlerle kıyaslanınca bir solucan kadar küçük kalan bir mahluk dünyaya pençeleri, dişleriyle değil, kafasıyla hâkim oldu. Bulanık hatıraları, çeşitli mahlukların on binlerce nesillik değişmelere rağmen, bilinmeyen yollardan bize kadar ulaşan bu devlerin varlıklarını bile o meydana çıkardı. Uçsuz bucaksız bir araştırma, bilme isteğiyle her yerleri kurcalayıp eşelerken, o devlerin nasılsa çürüyüp yok olmamış kalıntılarını buldu. Hayalinde onların şekillerini canlandırdı. Onlara çeşit çeşit isimler taktı. Şuradan buradan topladığı kemikleri oyuncak gibi bir araya getirdi ve seyretti.

İşte böylece, bir zamanlar kudretlerine son yokmuş gibi görünen, yeryüzünden silinip gidecekleri akla bile gelmeyen bu devlerin şimdi sadece bataklıklarda tek tük kemikleri, müzelerde iskeletleri ve masalarda korkunç fakat zararsız hatıraları kaldı. Çünkü hayatın durdurulmaz akışı bunu böyle istiyordu.

SABAHATTİN ALİ

DİĞER MÜJDATLAR GİBİ

Çulcuoğlu Kardeşler arasında en varlıklı ve bununla birlikte en talihsizi, Müjdat Çulcuoğlu idi. Bunu hepimiz hissediyorduk ama Müjdat Çulcuoğlu'nu bir sabah dükkânın vitrininde kıyafetleriyle, öylece kıvrılmış uyurken gördüğümüzde tereddüte mahal vermeyecek şekilde anladık.

Çulcuoğlu Kardeşler, dört kardeştiler. Şimdi hikâyeyi taaa bunların çocukluklarından almanın anlamı yok. O zaman anaları Nazire Teyze'nin dediğim dedik, çaldığım düdüğü; Rabbena hep banayla geçen ömrünü, benden sonra tufancılığını, her taşın altından çıkışlarını falan da anlatmamız gerekir ki şu saatte rahmetlinin arkasından atıp tutasım hiç yok. "Yüzüne olsa yüzüne de söylerim, Nazire Teyze'den mi korkucam?" demek isterdim ama yüzüne söylemem. Sıkar o biraz. Bak, öldü ne olur ne olmaz diye arkasından bile konuşamıyorum. İyidir Nazire Teyze, iyidir de de işte... Birtakım net ifadelerle genel bir Nazire Çulcuoğlu portresi çizelim yine de.

İkişer yaş arayla dünyaya getirdiği dört erkek evladın her biri için kayınvalidesinden ayrı ayrı aldığı beşbiryerdeleri, kocasına taktığı burmaları, oğlanların her birine müstakil olarak yaptığı sünnet merasimlerinde takılan altınları, kocasının günlük kazancına çöküşlerini falan öyle üst üste koyarsak parlak ticari zekâsının bir ürünü olarak çocuklarına kurduğu Çulcuoğlu Giyim, Çulcuoğlu Fotoğrafçılık, Çulcuoğlu Düğün Salonları ve Çulcuoğlu Mobilya'nın serüvenini sanırım daha kolay anlayabilirsiniz.

Paket çalışıyordu Nazire Teyze; mükemmel bir dünürbaşı, ideal bir görücü, eşsiz bir arabulucu olarak çevresindeki evlilik yaşına gelmiş bütün erkeklerle önce kız buluyordu. Ebelerle iş birliği yapıyor, daha bebeler beşikteyken münasip aileleri birbiriyle bağlıyordu. Senin sevmene, gönül vermene falan hiç gerek yok, Nazire Teyze bütün tencerelelere bir kapak buluyor, bulduğuna inandığı çifti çorap eşlermiş gibi bir maharet ve sıradanlıkla birbirine katlayıp sarıveriyordu. "Ama ben başkasını seviyorum." bile diyemiyordun. Bizim oradaki bütün evlilikler Nazire Teyze'nin ikna kabiliyetinin meyvesiydi. Tabii bunu hayrına yapmıyordu Nazire Çulcuoğlu. Allah'ın emri Peygamber'in kavli dediğin anda Çulcuoğlu Düğün Salonları ile sözleşmeyi imzalıyordun. Sonra onları Çulcuoğlu Giyim'e yönlendiriyordu. Bohçası, nişanı, nişanlılığı, gelinliği, damatlığı derken yüklü bir fatura kestiriyordu sana. Ardından Çulcuoğlu Fotoğrafçılık ile nişan ve düğün fotoğraflarını kilitliyordu. Dünürbaşın Nazire Teyze'ye mümkünatı yok, Çulcuoğulları girdabından kurtulamıyordun. Son ulaştığın nokta en küçük oğlanın açtığı mobilyacı oluyor, daha dün "Hadi, Allah tamamına erdirsin!" diyen Çulcuoğulları'na "Âmin!" derken; bugün dükkânda kendini mobilya seçerken buluyordun. Nazire Teyze'nin bu müthiş çarkından hiçbirimiz kurtulamıyorduk ama olan dişlilere oluyordu asıl. Çocukları ne, ne istediklerini bildiler ne kim olduklarını anladılar. Anneleri onları sen şu işi yapacaksın, sen şununla evleneceksin, şu kadar çocuk yapacak, şuraya gidecek, buraya gitmeyeceksin diye güderek yetiştirdi ve hiçbirinin aklına da olmaz demek, karşısına dikilmek, itiraz etmek falan gelmedi. Neticede kesenin ağzı Nazire Teyze'nin elindeydi ve şayet o kesenin ağzını kapatırsa adamın iflahını keserdi. Ah ne çok andık rahmetliyi, yine öyle çok şey yapmayalım, aslında iyi insandı. Özünde iyiydi yani.

Çulcuoğlu Ticaret Merkezi'nin en son üyesi olan Müjdat Çulcuoğlu askerden geldikten sonra, diğer ağabeyleri gibi annesinin "Sana mobilya dükkânı açalım." önerisini ikiletmedi. Kendisi de diğer kardeşler gibi annesinin esiriydi. Fakat, son çocuğu; babasının öldüğü, annesinin hafif çaptan düştüğü, paranın kısmen suyunu çektiği zamanlara denk geldi. Fikri anasından aldı ama göbeğini kendisi kesti. Çarşıdaki dükkân kendilerininindi, kiracıyı çıkarttılar, mevcut tabelayı indirip yerine ÇULCUOĞLU MOBİLYA tabelasını taktılar. Tabela takılırken Nazire Teyze başörtüsünü düzeltip, "Ben yapacağımı yaptım Müjdat, gerisini sen halledeceksin, beni utandırma." dedi ve gitti. Bu, Nazire Teyze için sevgi dolu bir hayırlı olsun dileği idi.

Müthiş bir istekle, aşkla işine sıkı sıkı sarıldı Müjdat. Mobilyacılığı sevdiğinden değil, Kadriye'yi sevdiğinden telâşlı. İşini kurarsa Kadriye'yi istemek kolaydı. Kızın haberi yoktu ama olsun, dükkânı

açtıktan sonra ona açılmakta bir şey yoktu. Annesi gider isterdi. Mesele Nazire Teyze'ye açılmaktı. Nazire Teyze tamam derse, aklına koyarsa ne yapar eder o kızı alırdı. Bakkal Fikret'in oğlu Feridun'a, sağlıklı Emin'in kızı Ebru'yu münasip görmüştü zamanında. Çocukların ikisi de başkalarıyla nişanlıydı ama sırf kendisi münasip gördü diye önce nişanları attırıp sonra bu ikisini nişanlamıştı. Ebru'yla Feridun'un oğullarının sünnetinde davetiyeye, çocuğun dedelerinin ninelerinin adının altına Nazire Teyze'nin de adını yazmışlardı.

Müjdat Kadriye'yi kaçırmayayım diye kolları, paçaları sıvayıp girişti işlere; dükkâna alınacak bütün mobilyaları özel olarak yaptırdı. Doğuştan sahip olduğu ince ruh, ince işçiliğe zemin hazırladı, günlerce marangozlara, mobilya üreticilerine gidip gelerek o zamanlar her yerde görülmeyen, herkesten farklı bir koleksiyon hazırlattı. Her bir parçaya önce kendi gözüyle, sonra bir de Kadriye'nin gözüyle bakıyor, sonra ikisinin gözüyle birden bakıyordu. Tekli koltuğa dokununca "Ben eve gelmişim mesela işten, koltuğa oturmuşum, Kadriye koltuğun koluna ilişmiş bana sarılıyor" diye hayal ediyor, koltuğun koluyla Kadriye'nin kalçalarını şöyle bir tartıyor, marangoza "Abim, bunun kol kısımlarını azıcık daha geniş turalım." diyordu. İkili koltuğun karşısına geçip "Akşam yemekten kalkınca televizyon izlemeye diye oturmuşuz mesela, Kadriye göğsüme koymuş başını, bacaklarını altına toplamış, kıvrımış, film izlerken içi geçmiş" diye hayal ediyor; marangoza dönüp "Abim, bu ikili koltuğun enini boyunu azıcık daha geniş turalım." diyordu. Yemek masasını kendi abileri, yengeleri ve Kadriye'nin anne babası da gelir diye on iki kişilik yaptırdı, yemek masasında Kadriye'nin pişirdiği yemekleri servis edişini bin kere yaşadı hayalinde. Komodinin üstüne Kadriye'yle ikisinin düğün fotoğrafını koydu, gardıroba Kadriye'nin elbiselerini astı, vitrine Kadriye'nin çeyizini serdi. Yatak odası takımının latası çıkınca marangozdan Kadriye'nin saçlarını, gözlerini, o küçük burnunu, uyanışlarını, uykuya dalışlarını, ayağının yorganın altında güvercin gibi usul usul kımıldanışını ay aman aman neler neler...

Bütün mobilyalar bitip de dükkâna getirildiğinde, Müjdat büyük bir titizlikle yerleştirdi ürünleri. Yatak odasını vitrine koydu. En güzeli oydu. Allah askerde yüzüne gülmüş, bir arkadaşı, babasının ahşap oymacı olduğunu söylemişti. Yatak başlığını, onlara sipariş vermişti Müjdat. Bahar dalı üstüne kuş motifleri oymuştu usta. Yatak başlığı değil, sanat eseri idi. Kadriye kuşları sever miydi, bilmiyordu. Ama başlık sevilmecek gibi değildi. Eli tüfekli avcılar başlığı görse kuşların önünde secde ederdi. Kadriye çarşıya gezmeye çıksa, vitrinde yatak başlığını görse Müjdat'ı görmese de olurdu, o dakika âşık olurdu Müjdat'a. Bu derece emindi. Mobilyaların diğerleri içerideydi. Öyle çok iyi monte edilmesine gerek yoktu, nasıl olsa çok yakında Kadriye'yi isteyecekler, düğün hazırlıklarına başlayacaklar, ee mobilyalar da dükkândan eve geçecekti.

Mobilyaların dükkâna yerleştiği gün Müjdat derin bir nefes alıp annesinin karşısına geçti. Nazire'nin işleyen tezgâhına çark olmuş, dört oğlanın içinde bir tek Müjdat Çulcuoğlu, annesine "Ben birini seviyorum." diyecekti. Demeye kalksalar diğer üçünün de gönlü başkasındaydı, ama işte sıkardı... Sıkıldığı için hepsi annesinin uygun gördüğü kızlarla dünya evine girmişti. Müjdat o eve girmeyecek, gönlünün istediğine "karım" diyecekti. Nazire Teyze'ye yalvarır gibi bakıp, geveleye geveleye, ağzının içinde baldan tatlı bir jilet taşıyormuş gibi çıkardı dilinden kızın ismini. "Kimmiş o kız?" dedi Nazire Teyze. Bir tur daha attı jilet Müjdat'ın ağzında. "Kadriye" dedi usulca.

"Kadriye mi? dedi Nazire Teyze.

"Hadi be sen de on dokuz sene sonra doğurdu o Kadriye'yi anası. Ya evlatlık ya da ne olduğu belli değil. Öyle olmasa önü arkası olurdu. On dokuz sene çocuğun olmasın, sonra git çocuk doğur. Ben soyu soppu belli gelin isterim. Buldum ben sana kız, Yeşillerin Sabriye'yi alacam sana. Kendinden hariç üç kardeşi daha var. Soyu belli, soppu belli. Ha Kadriye, ha Sabriye..." dedi, konuyu bir daha açılmamak üzere kapattı Nazire Teyze. Müjdat'ın ısrar etmesine mahal vermeden, hemen o hafta Sabriye'yi isteyip nişanı takiverdiler. Müjdat, Kadriye mevzuunu açmasa belki bir süre daha bekâr gezebilecekti ama kendi ipini

kendi çekmiş oldu sonuçta. Nazire Teyze'nin Midyat'tan yıllar önce getirttiği işlemeli gümüş nişan tepsisi bir kez de Müjdat için çıktı ve bugüne kadar yüzlerce nişan kurdelesi kesmiş olan gümüş makas bir kez de Müjdat için açıldı. Hayırlı olsunlar, Allah tamamına erdirsinler, pek de yakıştılar sözleri ve Sabriye'nin süzüm süzüm süzülen gözleri Müjdat'ın üzerine yağarken, zavallı hayalinde Kadriye'yle nişanlandığını düşledi.

Kadriye'nin bu olanlardan haberi bile yoktu tabii. Nazire Teyze, olur da Müjdat nişanı atar diye işini sağlama aldı, hemen o hafta Kuyumcu Hayrettin'in tek oğluyla Kadriye'nin arasını yaptı. Tek oğlana tek kız en münasibiydi. Kuyumcu Hayrettin'in karısını "Kadriye tam sizin oğlana göre kız. Yarın çok kardeşli biriyle evlenir sizin oğlan, her düğüne bilezik, her düğüne büyük altın. İşin önünü alamazsınız, tek kız olsun, malınız cebinizde kalsın." diye kandırdı. Kimse ne olduğunu anlamadan, makas bir kez de onlar için açıldı. Nişandan sonra, "Bizim oğlanlar emrinize amade, mobilya için başka yere gitmeyin, vallahi darılırım." deyip konuyu düğümlediği yere bir de fiyonk attı Nazire Teyze.

Olacağı buydu, Müjdat'ın nişandan iki ay kadar sonra, bir öğle vakti dükkânın kapısı açılıverdi. Kadriye yanında annesi, müstakbel kayınvalidesi ve nişanlısıyla mobilya bakmak için Müjdat'a doğru yürüdüğünde, Müjdat'ın dizlerinin bağı çözüldü. Başka kimse yoktu dükkânda, mecbur kendisi eşlik edecekti. Önce koltuk takımına baktılar, Kadriye'nin kalçalarına oranla yapılmış koltuk takımına. Çok beğendi Kadriye... "Ay bu çok güzelmiiiş!" dedi, öyle saçlarını savura savura. Müjdat'ın dudakları titredi, yüzüne bakmadan, "Özel üretim bu seri." dedi. Kadriye'nin nişanlısı sürekli "Bu nasıl, bu nasıl, hı? Kadriye bu nasıl canım? Parası hiç sorun değil, sen hiç şey yapma, hangisi olsun hı?" dedi durdu. Müjdat koltuk takımları, vitrinler, konsollar, şifonyerler, zigon sehpa, komodinler arasında mobilyalara tutunup kahrından ölürken onlar mobilyalarını seçtiler. Oturma gruplarını, vitrinlerini, gümüşlüklerini tek tek beğendiler... Müjdat'ın içinden müşterilerini kovuvermek geldi. "Defolun gidin lan, başka yerden alın mobilyanızı! Allah belasını versin annemin de sizin de!" diye bağırarak geldi ama boğazındaki düğüm çözülecek cinsten değildi. Dükkânı açalı henüz iki ay olmuş, doğru dürüst bir satış da yapamamıştı. Düğün sezonu yeni açılıyordu. Sol omzundan borçlar, senetler konuşuyor, "Sat mobilyaları." diyor; sağ omzundan onuru konuşuyor, "Sakin satma." diyordu. Yemek masasını da çok beğendi Kadriye ama; "Ama bu bizim için çok büyüüük!" dedi. Nişanlısı "Ancak hayatım beş çocuğumuz olsa, sizinkiler, bizimkiler, sen, ben..." deyiverince Müjdat bayılacak gibi oldu. Neticede masayı da aldı genç çift.

Kadriye dünyanın bütün çiçeklerini ağzının içine doldurmuş gibi bir nefesle "Hiiiih!" dedi, "Şunun güzelliğine baaaakkk, ben bunu nasıl görmemişiiiiim?" Vitrinde görünen yatağın başlığına bakıyordu Kadriye. Nişanlısı tavuk gibi yanına koştu kızın. Müjdat'ın baş dönmesine mide krampları eklendi, nefesi kesildi. Fiyatını falan sormadan "Bunu da alıyoruz." dedi nişanlı. Nişanlıyla Kadriye aynı yatakta... Kadriye'nin saçları, gözleri, o küçücük burnu, uyanışları, uykuya dalışları, ayağının yorganın altında bir güvercin gibi usul usul kımıldanışı, Kadriye'nin beli, teni, nişanlı...

"O satılık değil yalnız. Biri için özel sipariş yaptırarak, parasını da peşin aldık. Aynısından bir daha yaptırmayacağımıza da söz verdik. Ben size başka model göstereyim" dedi Müjdat güç bela. Nişanlı "Olur mu, biz de istiyoruz, bize de yaptırın." diye ısrarı basınca, kesin ve net "Yaptıramayız dedik." dedi. İki adamın birbirine bakışlarının arasına "Tamam madem başka bakalım." diyen Kadriye girdi. Alışverişin sonunda Kadriye için yaptırılan bütün mobilyaların tekmili, yatak odası hariç, yine Kadriye'ye gitti. Sabriye de artık neye gelin gelirse ona gelin gelirdi, o da Müjdat'a mı dertti.

Müjdat Çulcuoğlu Sabriye'yle evlendi. Zaten başka da bir seçeneği yoktu. Nazire Teyze karşı gelinebilecek bir anne değildi. Dünyanın en gönülsüz damadı olarak ayaklarını sürükleyerek gittiği bir evliliğin içinde yıllarca hayalet gibi dolandı. İlk günden başlamak suretiyle dükkânı açmaya devam etti. Çulcuoğlu Mobilya bir gün olsun tatil yapmadı. Bütün esnaf, pazar günü kepenk indirirdi ama Müjdat dükkânı açardı. Bayramın ilk günü her yer kapalı olurdu ama Çulcuoğlu Mobilya açık olurdu. Sabriye üç

çocuk doğurdu, Müjdat çocukları akşam dükkânı kapattıktan sonra gidip gördü. Sabriye'ye göre iş kuzuydu bu Müjdat; çalışmaktan, para kazanmaktan başka bir şey bilmiyordu. Başkaları gibi ailece yemeğe gittikleri, ailece tatile gittikleri günler hiç mi olmayacaktı? Hiç olmayacaktı. Nazire Teyze Müjdat'ın yokluğunu doldurdu. Sabriye'yle ikisi dedikodudan dedikoduya, o görücüden bu nişana, bu dünürbaşılıktan şu düğüne koştururken ayrılmaz bir ikili oldular ve Müjdat'ın yokluğunu da unuttular. Müjdat ait olmadığı bir hayatın içinde, Nazire Teyze'nin çizdiği sınırların dışına bir adım bile atmadan, Sabriye'nin yüzüne bir kere bile bakmadan tam yirmi iki sene geçirdi.

Yirmi iki yılda çok şey oldu. Müjdat bu kadar çok çalışınca Allah da mükâfatını verdi tabii. Çulcuoğlu Mobilya büyüdükçe büyüdü, durduğu yerde, yan dükkânı da alalım, üst katı da alalım, bir üstüne çıkalım derken beş katlı bir plazaya dönüştü. Mobilya tasarımları yıldan yıla değişti, Müjdat bütün değişikliklere ayak uydurdu. Çulcuoğlu Mobilya'nın ismini Mobex by Çulcuoğlu yapacak kadar büyük değişikliklere gitti. Dükkânda tek bir şey değişmedi. Vitrindeki kuşlu yatak başlığı... Müjdat Çulcuoğlu kimseye satmaya kıyamadı onu. Ha bu sene satarım, ha seneye satarım derken üstünden yıllar geçti. Tam o sıralarda, yeni eşyaların arasına eski bir şeyler koyma hevesi başladı insanlarda. Ayakkabıcı Hilmi, Kurtuluş Savaşı yıllarından kalmadır diye bir çarık getirip koydu vitrine, cep telefoncu Mithat çevirmeli telefon koydu, lokantalara şark köşesi diye kilimli milimli köşeler kurdular. Müjdat da işte "tarihi bir yatak başlığı" koymuş oldu mobilya dükkânının vitrinine. Kendi olmayan tarihini kendisi yazdı yatak.

Sabriye Müjdat'ın yokluğuna alıştı. O Nazire Teyze'yle evliydi, gitgide yanında olana benzedi. Küçük bir Nazire olarak başladığı yeni hayatına, Nazire'nin felç geçirmesi sonucu tam teşekküllü bir Nazire olarak devam etti.

Müjdat Kadriye'yi çok gördü sonraları. Pazara gidip gelirken gördü, çarşıda gezerken gördü. Evlendikten on yıl sonra mobilyalarını yenilediler. Bu kez mobilya bakmaya oğluyla birlikte geldi. Çoktan koca olmuş nişanlı yoktu yanında. "Ayy satılmamış, ne çok beğendiydim ben bu yatak odası takımını!" dedi Müjdat'a. "Almadı sipariş veren, kaporayı da almıştk oysa ama kaldı öyle bizde." dedi Müjdat. "Aman zaten temizlemesi çok zor, kim silecek onun oymalarını baksana çok toz olur." dedi Kadriye omuz silkerek. "Haklısınız, çok toz oluyor, ben kendim bizzat alıyorum her hafta tozunu." dedi Müjdat arkasından giderken.

Yirmi iki yılın sonunda birer hafta arayla iki sela okundu kasabada. Biri gencecik yaşında kalp krizinden giden, çarşı eşrafından Kuyumcu Hayrettin'in oğlu, Kadriye'nin kocası Kuyumcu Reşat'ın selasıydı. Müjdat gündüz vakti, dükkânı ilk kez kapatıp cenazede saf durdu. İkinci hafta bir kez daha kapattı dükkânı ikinci saati. Bu kez uğurladıkları yine çarşı eşrafından Çulcuoğlu kardeşlerin annesi Nazire Çulcuoğlu'nun ta kendisiydi. Müjdat, cenaze namazından sonra dükkâna dönmedi. Ama eve de dönmedi. Annesini kaybetmenin hüznü ve doğduğundan beri üstüne kapanan bir karabasani toprağa saklamanın hafifliğiyle en büyük abisinin evinde dolandı bir süre. Gece yarısı kaybordu ortalıktan. Sabriye üzüntüsünden Müjdat'ın eve gelmediğini fark etmedi bile. Gece yarısı dükkânın kapısı sokağın sessizliğinde ağır bir gürültüyle açıldı. Müjdat Çulcuoğlu o gece, özgürlüğünün ilk gününde, kıyafetleriyle birlikte bahar dalı üzerine kuş motifleri olan yatağın üzerinde derin ve huzurlu bir uykuya daldı.

Uyandığında bütün çarşı esnafının diline düşmüştü ya; o kuşlu yatağı ait olduğu yere koyması, avukatıydı, boşanmasıydı, nafakasıydı, Kadriye'yi iknasıydı, öyleydi böyleydi derken iki yılını aldı...

ŞERMİN YAŞAR

KÜMESİN ÖTESİ

Kendimi bildim bileli öteki dört tavuk, bir horozla hep bu daracık avludayız. Çevremizi bana pek yüksek gelen yapılar, duvarlar kuşatıyor. İki kapı var bu avluda. Birisi gelip geçen insanlar, arabalar, beni hem korkutan hem meraklandırın seslerle dolu sokağa bakını. Bu kapının açıldığını görmedim hiç. Arkasında kocaman bir palamut kütüğü dayalı. Öteki, yapılardan yana olanı. Her gün iki üç kere açılıyor, genç bir kadın bize yem atmaya geliyor. Akşamları bizi kümese kapıyor. Kümes küçücük ama yetiyor bize. Gecelerden birinde dışarıda hızlı geçen bir arabanın gürültüsüne uyanıyorum. Kümes titiyor; biz ürperiyoruz, korkulu sesler çıkarıyoruz. Bütün gün bizi döven, kovalayan horoz da korkuyor; farkındayım. Sevmiyorum bu horozu. Hepimiz korkuyoruz ondan. Sabaha karşı acı acı, ince bir sesle ötüyor. Uzaklardan başka horoz sesleri de geliyor. Daha güzel, daha tatlı geliyor bana bu sesler. Merak ediyorum bu uzak horozları. Nasıllar, neredeler, bu duvarların ardında ne var? Bütün gün içimde hep bu merak, öteki tavuklarla kavga ediyorum.

Daracık kümesten fırladığımız saat günün en iyi zamanı. Kimi günler genç kadın, bizi bağırtı çağırta teker teker bırakıyor kümesten. Elinde bir makas, kanadımızdan tüyler kesiyor. Uçup da kaçmayalım diye olacak, diyorum. Eskiden çok korkardım bu makastan. Kadından da korkardım. Gene de biraz korkuyorum ondan. Oysa iyi bir insan. Sabahları yem yerken bizi seyrediyor. Bitirdik mi bir avuç buğdayı bize uzatıyor. “Geh, geh!” diyor. “Gelin de avucumdan yiye, gelin.” Biz, hepimiz de açgözlü ama yanaşmaktan korkarak öylece tetikte, güvensiz bekliyoruz.

Bir gün horozdan kaçarken doymamış, kadına korka korka hepsinden çok yaklaştım. “Gel, gel, korkma.” dedi. “Gel bak ne güzel, iri buğdaylar. Gelsene!” İki adım daha attım, bana uzanan avuçtaki buğdayları gagaladım. Kadın öteki eliyle beni tuttu. Başımı, tüylerimi okşadı. Ben içimde bir tedirginlik, bir güvensizlik, yüreğim küt küt, şaşırılmış, öylece durdum. Bu güvensizlik, bu yürek çarpıntısı neden bilmem?

Artık her gün sabahları kadın bana avucunu uzatıyor. Ötekilerden ayırıyor beni. “Gelsene beyazcık!” diyor. “Bak, bugün ne var avucumda?” Ben yaklaşıyor, avucundaki kuru üzümle gagalıyorum. Kadın beni okşuyor. İçimde hep o ürperti, yüreğim çarpıyor. Kadın gitti mi ötekiler şaşırılmış, “Nasıl yaklaşıyorsun korkmadan?” diyorlar. Aralarında gıdaklıyorlar. Benden uzak duruyorlar. Horoz, üstüme atlayıp başımdan tüyleri yoluyor. “Pis tavuk!” diyor. “Kadının avucundan yem yedin diye kendini bir şey mi sanıyorsun?”

Benim kendimi bir şey sandığım yok. Yalnız bir gökyüzü parçasının görüldüğü daracık yer canımı sıkıyor. Bazı günler bu gökyüzü bulutlarla kaplı oluyor. Durmadan yağmur yağıyor. Kümese sığmıyoruz. Bu yağmur patlatacak beni. Avluda biriken sulara bakıyoruz. Arada bir horoz acı acı bağırtıyor sıkıntısından. Yanımdaki tavuk yan gözle bana bakıyor. “Heh, heh!” diyor alaylı alaylı. Belli, o da sevmiyor bu horozu. Uzak horoz sesleri ona da hoş geliyor. Ben de “Heh, heh!” diyorum içimden. “Pis, kötü yaratık seni. Sesi kısılması, geberesi seni.” Horoz habersiz, kanatlarının altını gagalıyor.

Geçenlerde bir akşam üstü kadın yanında bir adamla geldi avluya. Ayağında kocaman bir sargı vardı. Biz yiyecek bir şey sanarak koştuk, sargıyı gagaladık. Adam kakır kakır güldü. Kadın, “Kışşş, kör olasılar!” diye bağırdı. “Aç şeyler, ayağımı mı yiyeceksiniz?” Onun da yüzü gülüyordu. Yemleri serpti. Adam: “Keselim şu mendeburları!” dedi, “Bir çuval buğday yediler, daha bir yumurta yaptıkları yok.” “Küçük daha onlar.” dedi kadın, “Baksana küçük daha. Hele büyüsünler, hele havalar ısınsın gör bak nasıl yumurtlayacaklar.”

Kapı arkalarından kapandı. Ben çabuk çabuk buğday yutarken adamın sözlerini düşündüm. Şu kesmek dediği neydi acaba? Kanatlarımızı mı kesecekler? Ya yumurta, nasıl yapılır yumurta? Şu ayağı sargılı kadını sevindirecek bir şeyler yapmak isteği var içimde. Çoktan beri kanatlarımı da kesmiyor. Ama adamın sözlerinde bana yabancı gelen, beni tedirgin eden bir hava var. Bütün gece uyudum uyandım, hep canım sıkıldı durdu.

Bugün bir şeyler oldu. Sabah yemini yedikten sonra gene o her zamanki iç sıkıntısıyla damlara bakarken şu kümesin üstüne atlasam diye düşündüm. Kanatlarımı çarpıp sıçradım. Kendimi kümesin üstünde görünce şaşkınlıktan bağırılmışım. Ötekiler de bana bakarak bağırıştılar. Kümesin üstünden öteki kocaman dama uçmak daha kolay. Bir daha sıçradım bağıra bağıra. Kiremitlerin üstünde yavaş yavaş karşı yana yürüdüm. İçimde bir genişleme, yüreğimde hızlı bir çarpıntı başladı. Bizim yaşadığımızdan çok

daha büyük bir avlu göründü gözlerime. Baktım bunun da dört yanı bizimki gibi duvarlarla çevrili. Ama bu başka, içinde yaprakları dökülmüş kocaman ağaçlar var. Topraklar yemyeşil otlarla kaplı. Bu duvarların ardında bundan da büyük avlular vardır, dedim. Sonra uzaktan sesi gelen horozların yaşadığı bir yer olacak. Bulacağım orasını.

Kanatlarımı açıp avluya atladım. Atlar atlamaz dondum kaldım. Hiç görmediğim koca kafalı, tüylü bir hayvan bağırarak üstüme atıldı. Sipsivri dişleri, pırıl pırıl gözleri vardı. Sırtımda bir acı duydum. Bize yem veren kadın bağıra bağıra koşuyordu. Ben korkmuş, büzülmüş kımıldamadım bile. Geldi, beni kucağına aldı. “Edepsiz köpek seni!” dedi o hayvana. “Pis seni. Öldürecektin tavuğu.”

Baktım; köpek bacaklarına sürtünüyor, yaltaklanıyor. Kadın köpeğin karnına bir tekme attı. “Defol!” dedi. Sonra beni karanlık yerlerden geçirerek o daracık avluya taşıdı, kümesin içine bıraktı. “Yaramaz, bir daha kaçma emi?” dedi. “Uzun zaman kımıldamadan kümeste kaldım.” Ötekiler ara sıra gelip “Ne oldu, ne var oralarda?” diye sordular. Karşılık vermedim. Akşam yemeğini yedik. Kadın kümesi kaparken bana bakıp “Şükür iyi.” dedi.

Şimdi alaca karanlıkta gözlerimin bir şey göremediği kümesin içinde köşede büzülmüş, dışarı dünyayı düşünüyorum. Tavuklar “Atlasana ne var ötede?” diye durmadan gıdaklıyorlar. Ben ağaçları, otları, köpeği anlatacağım sıra horoz bağırıyor: “Kesin be kancıklar, ne olacak ötede? Görmediniz mi hışırı çıkmış, işte kaçmanın sonu bu.” diyor. Hep susuyorlar. “Pis, kötü yaratık!” diyorum içimden, “Geberesi...” Horoz bu dört duvar arasından hoşnut. Yiyip içip üstümüze atlamak yetiyor ona. Ama ben her zamandan çok şimdi, kocaman avluların özlemini duyuyorum. Duvarların ardında o uçsuz bucaksız dünyada daha iyi tavuklar arasında, daha anlayışlı horozlarla geçecek günlerin özlemiyle doluyum. Bıktım buradan. Kaçacağım. Ama köpekler varmış, başka canavarlar varmış, olsun. Bu defa kanatlarımı açar, uçuveririm; hırpalatmam kendimi onlara. Şimdi de bir şeyim yok. Yalnız ensem sancıyor az az. Hele o geçsin, hele kanatlarım az daha uzasın, kaçacağım buradan.

YUSUF ATILGAN

ŞİİRLER

BEBEKLERİN ULUSU YOK

İlk kez yurdumdan uzakta yaşadım bu duyguyu
Bebeklerin ulusu yok
Başlarını tutuşları aynı
Bakarken gözlerinde aynı merak
Ağlarken aynı seslerinin tonu

Bebekler çiçeği insanlığımızın
Güllerin en hası, en goncası
Sarışın bir ışık parçası kimi
Kimi kapkara üzüm tanesi

Babalar çıkarmayın onları akıldan
Analar koruyun bebeklerinizi
Susturun, susturun söyletmeyin
Savaştan, yıkımdan söz ederse biri

Bırakalım sevdıyla büyüsünler
Serpilip gelişsinler fidan gibi
Senin benim hiç kimsenin değil
Bütün bir yeryüzünüdür onlar
Bütün insanlığın gözbebeği

İlk kez yurdumdan uzakta yaşadım bu duyguyu
Bebeklerin ulusu yok
Bebekler, çiçeği insanlığımızın
Ve geleceğimizin biricik umudu...

ATAOL BEHRAMOĞLU

DOĞA DEDİ Kİ

Uyandı doğa sabah sabah dedi ki
Sizin için varım, varım sizin için
Karanlığına çekilmiş dün geceki
Ova bayır, sizin için, böyle gelin.

Işık verdim uçan kuşun kanadına
Bakın, yeryüzüne aydınlık getirdim.
Kişioğlu bu cümbüş senin adına
Tan yeri ağırırken atılan her adım.

Yönü yöreyi kuşatan bu mavilik
Bu sıcaklık kara topraktan fıskıran
Bu açıklık, bu arılık, bu gerçeklilik
Atları haramın, dolu dizgin koşan.

Bir yazı yazdım ak kâğıt üstüne
Sevdiklerimizin adınca okunur.
Böğürtlen mi, yusufçuk mu türkü mü ne?
Belki tarlalara boşanan yağmurdur.

Gelin siz de bir şey ekleyin bu işe
Ölçülmüş biçilmiş düzene doğaca.
Zorlayıverin usunuzu yokuşa
Bir tuđla koyun bu yapıya insanca.

SABAHATTİN KUDRET AKSAL

YAŞADIKLARIMDAN ÖĞRENDİĞİM BİR ŞEY VAR

Yaşadıklarımın öğrendiğim bir şey var:
Yaşadın mı, yoğunluğuna yaşayacaksın bir şeyi
Sevgilin bitkin kalmalı öpülmekten
Sen bitkin düşmelisin koklamaktan bir çiçeği

İnsan saatlerce bakabilir gökyüzüne
Denize saatlerce bakabilir, bir kuşa, bir çocuğa
Yaşamak yeryüzünde, onunla karışmaktır
Kopmaz kökler salmaktır oraya

Kucakladın mı sınıksız kucaklayacaksın arkadaşını
Kavgaya tüm kaslarınla, gövdenle, tutkunla gireceksin
Ve uzandın mı bir kez sınıksız kumlara
Bir kum tanesi gibi, bir yaprak gibi, bir taş gibi dinleneceksin

İnsan bütün güzel müzikleri dinlemeli alabildiğine
Hem de tüm benliği seslerle, ezgilerle dalarcasına
İnsan balıklama dalmalı içine hayatın
Bir kayadan zümrüt bir denize dalarcasına

Uzak ülkeler çekmeli seni, tanımadığın insanlar
Bütün kitapları okumak, bütün hayatları tanımak arzusuyla yanmalısın
Değişmemelisin hiçbir şeyle bir bardak su içmenin mutluluğunu
Fakat ne kadar sevinç varsa yaşamak özlemiyle dolmalısın

Ve kederi de yaşamalısın, namusluca, bütün benliğiyle
Çünkü acılar da sevinçler gibi olgunlaştırır insanı
Kanın karışmalı hayatın büyük dolaşımına
Dolaşmalı damarlarında hayatın sonsuz taze kanı

Yaşadıklarımın öğrendiğim bir şey var:
Yaşadın mı büyük yaşayacaksın, ırmaklara, göğe, bütün evrene karışırçasına
Çünkü ömür dediğimiz şey, hayata sunulmuş bir armağandır
Ve hayat, sunulmuş bir armağandır insana

ATAOL BEHRAMOĞLU

DÜZYAZILAR

SÖZ ÇAĞIMIZDA NE YAPTI?

Eski bir Anadolu filozofu diyor ki: “İnsanların yasalarını yapanlardan, türkülerini söyleyenler daha güçlüdür.” Bu söz hâlâ geçerlidir. Çünkü türkülerini, halkların yürekleri yapar. “İlkin söz var idi.” sözü de doğrulanmıştır. İlkin söz vardı, sonunda da söz olacaktır. Çünkü söz, insanın kendisidir. İnsanın kanıdır. Gücünü de işte buradan alır. Ve biz söz adamları bugün, dünyamızın bu belalı günlerinde barış için, özgürlük, eşitlik için burada toplanmışız. Önce biz kendi kendimizle hesaplaşmalıyız. Söz ustaları düşünmeliler ki söz, çağımızda gerekeni, kendi kendine düşeni yapabildi mi? Bu soru her gün, hepimizin baş sorusu olmalı. Söz çağımızda ne yaptı?

Şöyle görünüre uzaktan bir bakacak olursak söz sanatı, bu bütün çağların en etkili sanatı, sonuna kadar da etkisini sürdürecektir olan söz sanatları gerekeni pek yapabilmemiş gözüküyor. Örneğin çağımızın birkaç büyük ozanının dışında şiir, halklardan kopmuş durumda. En çok satan şiir kitabının baskısı on bini geçmiyor. Oysaki çağlar boyunca insanlığımızı şiir besledi, avundurdu, umutlandırdı, sevindirdi, üzdü. Çağımıza gelinceye kadar her halk insanında bir şiir eğitimi, şiirden kaynaklanan gücü vardı. Bunu çağımızda nasıl yitirdik, bunun üstünde de durmalıyız. Çağımıza gelinceye kadar epope ustaları, geceler boyunca destanlarını halklara durmadan söylerlerdi. Ulu ateşler boyunca söz sanatı, halklarla birlikte büyüdü. On dokuzuncu yüzyılın romanı bile halklara bizden daha yakındı, halkın desteğini, gücünü niçin bu kadar çabuk yitirdik, bunun da üstünde ilk önce söz ustaları durmalı. Biliyoruz bugünler geçecek; halklar etle kemik gibi, yağmurla toprak gibi söz sanatlarıyla birbirinden ayrılmaz. İnsanlar söz sanatları olmadan yapamazlar, bundan önceleri yapamadıkları gibi... Şiir, anlatım, insanların yaşamalarını sağlayan güçlerden olmuşlardır, insanlık onlarsız edemez. İnsanlar bir gün şiiri, destanı, romanı altın tahtına oturtacaktır. Halklardan ne kadar kopmuş olsak da gene söz ustalarının etkileri bugün de bütün etkilerden fazladır. Elimizdeki bu en etkili silahla çağımıza, başı beladaki insanlığımıza yardım edebiliriz. Örneğin barışa yardım edebiliriz. Bütün olumsuz çabalara karşın, barış için bizim sözlerimiz daha etkili olabilir. Yeter ki barış dileğimizi eskiden olduğu gibi yürekten, yalınlıkla söyleyebilelim.

İnsanlığımız çağımızda baskı altındadır. Hükümetlerin, rejimlerin, görünür görünmez başka etkenlerin baskısı altındadır. (...) Biz söz sanatçıları halklarla birlik olursak, dileğimizi onlara yürekten söyleyebilirsek bu baskılara karşı halkları ve de kişileri, az da olsa, bir dirence yöneltebiliriz. Halklar ve kişiler özgür olmadıkça dünya barışını bir düş sayabiliriz. Ancak özgür kişilerden oluşmuş toplumlar, barış sağlayabilirler. Ancak kendi kendilerini yöneten halklar ve kişiler savaşmazlar. (...)

Başka bir şey daha var, halkların kişilerin özgürlüğünden başka, o da toprağın doğanın özgürlüğü. Endüstriyel toplumlar başka türlü öldürüyor doğayı, az gelişmiş toplumlar başka türlü. Benim ülkemde son yirmi yılda korkunç bir ağaç kıyımı oldu. Yılda, Anadolu'dan yarım milyon metreküp toprak denize gidiyor. Dağlar çırılçıplak kaldı. Benim yoksul halkımla, benim sorumsuz hükümetlerim, bizim oturduğumuz dünyanın parçası olan Anadolu toprağını birlikte yok ediyoruz. Anadolu'da orman içinde oturan yoksul on milyon kişi ormanı yedi bitirdi. Buna kimse bir şey demedi. Ne bizim aydınlarımız ne hükümetimiz ne dünya ne de Birleşmiş Milletler... Her ülke de aşağı yukarı benim ülkem gibi. Gelişmiş ya da gelişmemiş... Bir sömürü düzeni doğayı da sömürüyor. Yakında, böyle gidersek dünyamız bir atom bombası düşmüş gibi olacak. Bunu sanatımızla, söz gücümüzle halklara söyleyebiliriz. Bu korkunç yıkımdan dünyamızın kurtuluşuna yardım edebiliriz, insanlarla söz sanatçıları arasındaki geleneksel bağ, bize bu kutsal olanağı sağlayabilir. (...)

Burada toplanan arkadaşlarım, şu yukarıda söylediklerim, bizim başımızdan aşkın işler, sanatçı, edebiyatçının cürmü ne kadar ki o kadar yer yaksın dersiniz belki ben de size katılırım. Ama hiç olmazsa çoktan beridir yitirdiğimiz halkları yeniden bulabilmek, kazanabilmek, ona varabilmek, onunla dünyamızın sorunlarına eğilebilmek yolunu arayabiliriz. Bu da mı gelmez elimizden dersiniz?

“İnsan bir tektir ve en büyük değerdir, hiçbir zaman tekrarlanamaz, yeri doldurulamaz.” sözlerini yüzyılımızın başlıca ilkesi yapmalıyız. Yukarıdaki sözlerin derin gerçeğini insanlığın yüreğine işleyemezsek ne barışa ne sevgiye ne de eşitliğe kavuşabiliriz. Bu kutsal işlevi de biz yazarlardan başka kimse gereğince yerine getiremez.

YAŞAR KEMAL

YARIN KİMSEYE VAAT EDİLMEMİŞTİR

Unutmayın, "Yarın Kimseye Vaat Edilmemiştir."

Önce evlendiğimizde hayatın daha iyi olacağına inandırırız kendimizi. Evlendikten sonra, bir çocuğumuz doğduktan hatta ardından bir tane daha olduktan sonra hayatın daha iyi olacağına inandırırız kendimizi. Sonra çocuklar yeterince büyük olmadıkları için kızar, onlar büyüyünce daha mutlu olacağımıza inanırız. Bundan sonra ergenlik dönemlerinde çocuklarla uğraşmamız gerektiği için öfkeleniriz. Kendimize; çocuklarımız bu dönemden çıkınca daha mutlu olacağımızı, yeni bir araba alınca, güzel bir tatile çıkınca, emekli olunca, yaşantımızın dört dörtlük olacağını söyleriz. Gerçek ise şu andan daha iyi bir zaman olmadığıdır.

Eğer şimdi değil ise ne zaman?

Hayatınız her zaman mücadelelerle dolu olacaktır. En iyisi bunu kabul edip her ne olursa olsun mutlu olmaya karar vermektir. En sevdiğim sözlerden biri Alfred D. Souza'ya aittir. Der ki "Uzun zamandan beridir gerçek hayatın başlamak üzere olduğu izlenimine kapılmıştım. Fakat her zaman yolumun üzerinde bir engel, öncelikle erişilmesi gereken bir şey, bitmemiş bir iş, hizmet edilecek zaman, ödenecek bir borç oldu. Sonra hayat başlayacaktı. Sonunda anladım ki bu engeller benim hayatımdı."

Bu görüş açısı, mutluluğa giden bir yol olmadığını gösterdi. Mutluluk yoldur, öyleyse sahip olduğunuz her anın kıymetini bilin ve mutluluğu vaktinizi harcayacak kadar özel biriyle paylaştığınız için ona daha fazla değer verin. Unutmayın, zaman hiç kimse için beklemez. Öyleyse;

Okulu bitirene kadar,
100 milyar kazanana kadar,
Çocuklarınız olana kadar,
Çocuklarınız evden ayrılana kadar,
İşe başlayana kadar,
Evlene kadar,
Cuma gecesine kadar,
Pazar sabahına kadar,
Yeni bir araba ya da ev alana kadar,
Borçları ödeyene kadar,
İlkbahara kadar,
Yaza kadar,
Sonbahara kadar,
Kışa kadar,
Maaş gününe kadar,
Şarkınız söylenene kadar,
Emekli olana kadar,
Ölene kadar...

Mutlu olmak için içinde bulunduğunuz 'an' dan daha iyi bir zaman olduğuna karar vermek için beklemekten vazgeçin. Mutluluk bir varış değil, bir yolculuktur. "Pek çokları mutluluğu insandan daha yüksekte ararlar, bazıları da daha alçakta. Oysa mutluluk insanın boyu hizasındadır."

Unutmayın "Yarın kimseye vaat edilmemiştir."

MURATHAN MUNGAN

CANIM KİTAP

“İssiz bir adada yapayalnız yaşamak zorunda kalsanız hangi romanları yanınıza alıp götürürsünüz?” sorusu, bir zamanlar Fransa’da, anketçilerin pek hoşlandığı bir konuydu. Bu romanlar, soruşturmacılara göre ya Fransız ya da dünya edebiyatından alınırdı. Sorularını edebiyatın başka türlerine genişletenler de vardı. Andre Gide’in böyle bir ankete verdiği cevap hatırlardadır. Yazar, bu cevabı, On Fransız Romanı başlığı altında Incidences adındaki kitabında, bazı yazılarıyla birlikte sonradan yayımlamıştır. Bugün bile böyle bir sorunun çekiciliğini kaybetmiş olduğunu sanmıyorum. Böylece hem kimi yazarların beğenileri belirmiş hem de unutulmaya yüz tutmuş bazı sağlam eserler yeniden değerlendirilmiş oluyordu. Ama bu sorunun ortaya koyduğu asıl gerçek, edebiyatın insan hayatındaki vazgeçilmez varlığıdır. Bana öyle geliyor ki ıssız bir adada yaşamak zorunda kalan bir insana, “Yanınıza neler alıp götürürsünüz?” deseler, o insan erkekse başta traş makinesi olmak üzere gece giyeceklerini, kadınsa dudak boyası ile tuvaletlerini almayı herhâlde düşünmez. Yaşamak için gerekli bir iki şeyden sonra, gerisini gene kitaplara ayırırdı.

Nedir insanların kitaplara olan bu düşkünlüğü? Kitaplar, hele romanlar ve şiir kitapları, neden insanların hayatında bu kadar büyük bir yer alıyor? Bence bunu anlamak için “İnsan niçin okur?” sorusunu ilkin cevaplandırmak gerekir, insanlar toplu olarak yaşadıkları hâlde, gene de yaratıkların en yalnızdırlar.

Dıştan birbirlerine yakındırlar ama içten aralarında ne uzaklıklar vardır! Acısını duyuracak kimse bulamayınca atının boynuna sarılarak içini boşaltan Çehov’un arabacısını düşünüyorum. Okuması olsaydı, böyle yapayalnız kalır mıydı?

Dünyada hiçbir dost, insana kitaptan daha yakın değildir. Sıkıntımızı unutmak, donuk hayatımıza biraz renk katmak, biraz ışık vermek, daracık dünyamızda bulamadığımız şeyleri yaşamak için tek çaremiz kitaplara sarılmaktır. Bırakınız ıssız bir adaya gitmeyi, herhangi bir yolculuğa çıkarken bile hangi okuryazar yanına bir iki roman, bir iki şiir kitabı almayı düşünmez? Yolculukta, çoğu zaman olduğu gibi çevremize bakıp dalmaktan, yanımıza aldığımız kitapları okuyamayacağımızı bilsek bile, onları gene de el altında bulundurmamak isteriz. Çünkü onların can yoldaşı olduğunu biliriz. Düşünüyorum da şu dünyadan kitap yok olurse yaşamak ne kadar güçleşir, çekilmez bir ağırlık olurdu! Romancı veya şair için yazmak, nasıl dayanılmaz bir ihtiyaçsa okur için de yazılanları okumak, öyledir. En kötümser zamanlarımızda yardıma koşan onlardır. Ataç, ölüm yatağında, kendini görmeye gelen Sebahattin Teoman’a, “Hastalıkta ağrıları dindirici en iyi ilaç şiirmiştir. Boyuna şiir okuyorum.” dememiş miydi?

Kitap, bizi avuttuğu gibi yükseltir de. Kısa hayatında insanın edindiği deneyler ne kadar azdır. Oysaki şiirler ve romanlar, yaratıcılarının türlü iç deneyleriyle kaynaşırlar. Onlarla zenginleşir, onlarla eksikliklerimizi gideririz. Bir şeyler öğrenmek için roman ya da şiir okunduğunu sanmıyorum. Sanatçı bir şeyler öğretmek, bazı doğruları göstermek amacıyla yazmamıştır ki okur da öğrenmek için okusun. Düşünce eseri ile sanat eserinin ayrıldığı nokta işte burada!

Kitapların eskilerini de yenilerini de severim, çünkü onlar yalnız düşüncelerimizi, duygularımızı etkilemekle kalmaz, duygularımızı da uyarırlar. Charles Baudelaire’in: “Çocuk tenleri gibi taze kokular vardır.” dizesini anımsayınız! Gerçekten hiçbir koku, bu hayat başlangıcının kokusundan daha cana yakın değildir. Ama bunun ardından hangi koku gelir dersiniz, baskıdan yeni çıkmış kitapların kokusu derim. Bu koku hangi yazarın içine bir bahar havası gibi dolmamış, hangi okurun hayaline yeni ufuklar açmamıştı? Ama yalnız koku mu? Ya sayfaları açarken parmakların kâğıda dokunmaktan duyduğu o sabırsızlıkla karışık haz?

Sözün kısası kitabı her yönüyle severim. Anlatılana dalıp gitmekten, yapraklara dokunmaktan, taze mürekkebin kokusunu duymaktan, çevrilen yaprakların çıkardığı hisyıldan hoşlanırım. Odamdan dışarıya çıktığım zamanlar, yanıma küçük boyda bir kitap almayı hiç unutmam. Ne olacağı bilinmez ki! Bakarsınız, kalabalık içinde insana ansızın yalnızlık çökebilir.

Ya bir soruşturmacı, bu alışkanlığımı öğrenir de ıssız adaya götüreceğim on kitabı gelip benden sorarsa ne cevap veririm? On kitap! Bunları seçmek dile kolay. Geri kalanlar ne olacak? Doğrusu adaya madaya gitmek niyetinde değilim. Hem böyle bir soruşturmacı gelirse şunu diyeceğim ona: “Ne diye bu on kitabı kendin seçip o adaya gitmiyorsun? Ben odacığımda yeni, eski tüm kitaplarım arasında böyle daha iyiyim.”

SUUT KEMAL YETKİN

HAK EDİLEN ROZET

Köy okulları... Mavi önlük ve beyaz yakalığın hâlâ yaşatıldığı, görenleri çocukluk yıllarında gezintiye çıkararak bu okullarda görev yapan bir öğretmen olarak sizlere başımdan geçen tatlı bir anıyı anlatacağım.

Öğretmenliğe başladığımdan beri köylerde görev yapıyorum. Şehirdeki sınıflara nazaran köylerdeki sınıflar daha az mevcutlu oluyor. Bundan dolayı öğrencilerimle daha rahat bir şekilde ilgilenebiliyorum. Kitap okumada istendik seviyede olmayan öğrencilerimle birebir okumalar yapabiliyor, aynı şekilde yazdığı yazıyı okuyamayan öğrencilerimle de birebir yazı çalışmaları yapabiliyorum.

Bu yıl Kars'ın farklı bir köyünde yeni bir okulda göreve başladım. Sınıfımda okuma-yazma konusunda eksikleri olan öğrencilerimi tespit ettim. Kurs açmaya yetkim yoktu ama her biriyle okul çıkışlarında tek tek ilgilenmek istiyordum. Bunun için müdürlükten, okuldan sonra bir saat çocuklara gönüllü bir şekilde ders vermek için izin aldım. Bu derse ihtiyacı olan öğrencilerimin de velilerine bir yazılı izin belgesi imzalattım. Okul çıkışları, okuma ve yazmada eksikleri olan öğrencilerime elimden geldiğince ders veriyordum.

Elfin de bu öğrencilerimden yalnızca bir tanesi. Mavi önlüğünün cebine ellerine koyarak yanımda biten, oldukça meraklı, hayvanları -özellikle sınıfımızın kedisini- çok seven, tatlı mı tatlı bir kızımız. Elfin, bu güzel özelliklerinin yanında derste çok dikkati dağılan ve yaptığı işten hemen sıkılan bir öğrencim. Bir etkinlik için ayırmak istediği süre, beş dakikayı geçmez. Altıncı dakikada, "Öğretmenim ben çok sıkıldım." diyen bir prenses. Özellikle iş tahtayı deftere yazmaya gelince yazmamak için sarf ettiği çaba aslında yazmasından daha çok vaktini alıyordu. Yazdığı yazı da kural tanımaz bir yazıydı. Bazen bir satıra bir kelime yazar, bazen de aynı satırdaki harfin biri aşağıda bir diğeri yukarıda olurdu. Defalarca anlatmama rağmen Elfin kurallara uymuyordu. Öğrenmek için bir çabası da yoktu. Tek istediği bir an önce teneffüs ziliinin çalınması ve defterlerin çantaya konmasıydı.

Elfin'in yazısının düzelmesi için onu sürekli uyarıp doğru yazımını göstermemin yetmeyeceğini bir ayın sonunda anlamıştım. Benim Elfin'i teşvik edecek bir şey bulmam lazımdı. Aklıma "Güzel Yazı Ödülü" rozetlerim geldi. Okula yeni başladığım için tüm malzemelerimi dolabıma yerleştirmemiştım. O yüzden kenarda duran kolimin içini karıştırmaya başladım. Kolinin en altında kalan rozetlerimi çıkardım. Ertesi gün yine bir şeyleri deftere yazacaktık. Elfin, "Off! Pooof!" demeye başlamıştı bile. Ben de güzel yazanlara "Güzel Yazı Ödülü" rozeti takacağımı söyledim. Çocukların çok hoşuna gitti. "Nasıl yani öğretmenim? Güzel yazan herkese mi yoksa en güzel yazana mı takacaksınız?" dedi bir tanesi. "Öyle bir kısıtlama yok, kim güzel yazarsa ona takacağım. Herkese yetecek kadar var." dedim. Çocuklar daha da heveslenmişlerdi. Elfin'de de bir hareketlilik vardı. Gözlerinin içi parlıyordu. Derken başladılar tahtayı deftere yazmaya. O güne kadar on iki kişilik sınıfta yalnızca üç dört öğrenci güzel yazıyordu. Rozetin alınacağı o gün sekiz öğrencim çok güzel bir şekilde deftere yazılarını yazdılar. İçlerinde Elfin yoktu ama o da diğer yazılarına nazaran daha iyi bir yazı yazmıştı. Fakat bu, rozet almayı hak edebilecek bir yazı değildi. Yazısını diğer yazılarına göre oldukça düzelttiğini, gelişimini çok beğendiğimi ancak bunun rozet almaya yetecek güzellikte yazı olmadığını tatlı bir dille Elfin'e söyledim. Biraz üzüldü ama beni anladı. Sizler de lütfen bana kızmayın. Öğrencime hak ettiğinde o rozeti vermeliyim ki değerini bilmeli. Yoksa tüm rozetler Elfin'e, canım kızıma feda olsun.

Bir sonraki yazı etkinliğinde rozeti almayı hak edenlerin sayısı ona çıkmıştı fakat içlerinde hâlâ Elfin yoktu. Yanına gittim ve ona, "Yazında çok güzel bir yol aldık. Bir sonraki seferde biraz daha iyi yazarsan rozeti alacaksın." dedim. Bunu duyan Elfin'in ağzı kulaklarına varmıştı. "Tamam öğretmenim!" diyerek defterini çantasına koydu. Bir sonraki yazı etkinliğinde Elfin öyle güzel bir yazı yazdı ki sıralamaya koysak ilk üçe girerdi. Bu sefer yazısından çok emindi. "Öğretmenim yazım bitti, rozet kazandım mı?" dedi. Yanına gittim, gülümsedim. "Sence güzel yazdın mı?" dedim. "Evet," dedi. "Hayır, çok güzel yazdın, aferin sana!" dedim. Sevinçten havalara uçtu. Dolabımdan rozeti alıp tekrar Elfin'in yanına gittim. Mavi önlüğünün üzerine teneffüste dışarıda üşümek için ince bir hırka giymişti. Hırkasının fermuarı da hep kapalı olurdu. Hırkasını açmasını söyledim ve rozeti mavi önlüğüne taktım. Hırkasının fermuarını tekrar

çekmesini söyledim. Teneffüs olduğunda öğretmenler odasının penceresinden öğrencileri izlerken Elfin dikkatimi çekti. Tek başına bahçedeki tüm çocukların önünde sebepsizce dolanıyordu. Biraz dikkatli inceledikten sonra bunun sebepsiz bir gezinti olmadığını fark ettim. Elfin'in hırkasının fermuarı ilk defa açıktı. Rozetini gururla bahçedeki çocuklara sergiliyordu. Yürüyüşünde "Ben kazandım!" edasını görüyordum. Biraz dolandıktan sonra okula girdi ve gözden kayboldu. Ben öğrencileri camdan izlemeye devam ediyordum. İki dakika geçmedi Elfin yine bahçeye çıktı. Üşümüş olacak ki hırkasının fermuarını kapatmıştı. Fakat rozetten de vazgeçmemişti. İçeride mavi önlüğünden alıp hırkasının üzerine takmayı başarmıştı. Dışarı çıktığında artık hem üşümüyor hem de rozetini tüm okula gösterip gururlu yürüyüşüne devam ediyordu.

Bu daha nereye kadar devam edecek demeye kalmadan Elfin beni yine şaşırtmıştı. Evlere gitmeden bahçede sıra olmuştu. Bir de ne göreyim? Elfin rozeti bu kez kırmızı montuna takmıştı. Artık dayanamadım. "Ya sen ne tatlı bir kızsın! Çok mu sevdim bu rozeti de her kıyafetine takıyorsun?" dedim. Gülümsedi, "Çok sevdim öğretmenim." dedi. Pazartesi günü olduğunda rozetleri tüm öğrencilerden aldım. "Yine yazı etkinliklerimiz olacak, güzel yazanlara yine takmaları için rozetleri vereceğim." dedim. Artık ne zaman yazı yazsak Elfin o rozeti kazanıyor. Tek Elfin de değil sınıfımdaki tüm öğrenciler artık güzel yazıyor. Hepsinin mavi önlüklerinde rozetleri parlıyor. Sadece Elfin daha fazla önem veriyor. 29 Ekim kutlamalarında tüm çocuklar okula Türk bayraklı tişörtlerle geldiler. Elfin tabii ki de rozetini kırmızı tişörtüne takıp geldi. Çocuk olmak böyle bir şey galiba. Biz yetişkinler için o sadece bir rozet iken çocuklar için farklı anlamlar içerebiliyor. Hep söylüyorum: "Keşke hep çocuk kalsaydım. Keşke o benim için sadece rozet olmasaydı."

İHSAN KARTOĞLU

GELİŞTİREN ANNE BABA

Çocuk sadece donanım ile gelmez, doğuştan bir yazılıma da sahiptir. Kısaca bir bakalım: Her çocuk merak güdüsüyle doğmuştur; merak etmemek elinde değildir. Doğuştan getirdiği bir temel komut ona, "Belirsizlikten rahatsız olacaksın, anlamlı hâle getirmek için elinden geleni yapacaksın." der. Çocuk merak ederek öğrendiği şeyleri birbiriyle ilişki içine sokmak zorunluluğunu hisseder. Doğuştan getirdiği yazılım ona, "Öğrendiğin şeyler arasında ilişki kur." demektir. Yaşam deneyimleri ve ilişki kurduğu şeylerin sayısı arttıkça içsel yazılımı ona, "Üst düzey ilişkiler ilişkiler kur, kapsayıcı bütünsel sistemler geliştir." der. Böylece zaman içinde sadece "ev" değil; "komşu", "mahalle", "semt", "kasaba", "kent" ve "bölge" gibi bilişsel birimler oluşturur. Çocuk öğrendikçe, anladıkça ve sorgulamaya başlayıp daha büyük sistemler kurmaya başladıkça üstesinden gelinecek yeni yaşam deneyimleri aramaya başlar. Yaşamın belirli bir alanını kavrayıp anladıktan sonra, o alana komşu olan henüz açıklığa kavuşmamış başka bir deneyim alanını sorgulamaya, didiklemeye başlar ve orada da bir sistem geliştirerek bütünselliğe ulaşmaya çalışır. Her bir çocuk doğuştan potansiyel bir filozof, sanatçı ve bilim insanı adaydır.

Ünlü filozof Thomas Hobbes şöyle bir gözlemde bulunmuştur; "Gördüğü şeylerin sebeplerini araştırmak insanoğlunun doğasına özgüdür. Bazıları daha çok araştırır, bazıları daha az ama herkes kendi iyi ya da kötü kaderlerinin sebeplerini araştırarak kadar meraklıdır." Bazı aileler, bazı toplumlar çocuğun araştırmacı yönüne değer verir, geliştirmek ister; bazı aileler ve toplumlar ise bu yönün gelişmesinden korkar ve engellemeye çalışır. Bu iki farklı tutum zamanla farklı toplumlar oluşturur.

Albert Einstein, "Önemli olan sorgulamaktan vazgeçmemektir." demiştir. Ve çocuk, aklının özgürlüğüne saygı duyulan bir ortamda büyüyorsa sorgulamaktan hiç vazgeçmez; sürekli sormaya, sorunu didiklemeye devam eder. Ve daha da önemlisi sorup didiklemekten, araştırmaktan, keşfetmekten zevk alır. Keşfetmek, bir çocuğun en çok zevk aldığı şeydir.

Yukarıda anlattığım donanım yazılımla doğan her bir çocuk doğuştan potansiyel bir filozof, sanatçı ve bilim insanı adaydır. Bu donanım ve yazılımların farkında olmak ve çocuğa bunları kullanma olanağı sağlamak, çocuğun gelişimi açısından son derece önemlidir.

Kucağınızdaki çocuğa baktığınızda onun böyle bir potansiyele sahip biri olduğunu görmek sizin için önemli mi? Önemliyse, çocuğunuz toprağını ve iklimini sevmiş gür bir ağaç gibi gelişir. Büyükler bilen insanlar, küçükler ise öğrenen. Çocukların dünyayı keşfetmesine ilgi duyan ve onlara bu fırsatı veren bir ortam, çocuklar için sağlıklı gelişim ortamıdır.

Akatlar'da Zeytinoğlu Caddesi'nde yürüyorum. Önümde, bir büyükanne ve elinden tuttuğu iki buçuk yaşlarındaki kız torunu ilerliyor. Büyükannenin acelesi olmalı; tamamen yürümeye odaklanmış, adımlarını ulaştırmak istediği yere bir an önce varmak için atıyor. Çocuk ise çevresindeki her şeyle ilgileniyor. Gürültülü bir motosiklet geçti; çocuk durdu ve o gözden kayboluncaya kadar arkasından baktı. Biraz ileride çimenin üzerine uzanmış köpeği fark etti; kendi kendine bir şeyler söyledi, büyükanneye bakarak tekrar etti. Büyükanne ise hiç oralı olmadan onu çekiştirip yürümeye devam etti. Birkaç adım attı, bir karga "gak gak" diyerek ağaçtan uçtu, başka bir ağaca kondu. Çocuk kargaya baktı, ağaca baktı ve sonra büyükanneye dönüp bir şeyler söyledi. Büyükanne çocuğun dünyasının farkında bile değildi, o yürümeye devam etmek istiyordu.

Büyükler bilen insanlar, küçükler ise öğrenen. Çocukların dünyayı keşfetmesine ilgi duyan ve onlara bu fırsatı veren bir ortam, çocuklar için en sağlıklı gelişim ortamıdır.

DOĞAN CÜCELOĞLU